

De sanguine et de sanguineis concretionibus per anatomen indagatis et pro causis morborum habitis quaestiones medicae / [Giuseppe Pasta].

Contributors

Pasta, Giuseppe, 1742-1823.

Publication/Creation

Bergomi : Locatelli, 1786.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/jrh8ustd>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DE SANCHE

ET DE

ANGUINIS CONCRETIONIBUS

PER ANATOMIAM DEMONSTRATIS

ET PRO CAUSIS MORBOSIS ET VITIIS

QUESTIONES MEDICAS

Autore Joanne de la Torre

in Pura Anatomia

et in Medicina

Disputatio

DE SANCHE

APUD ANATOMIAM

QUESTIONES MEDICAS

Disputatio

DE SANCHE

*Auctore JOSEPHO PASTA Bergomate
in Patria Protophyfico, Nosocomii
majoris Medico, Ac. Exc.*

Magni est ingenii revocare mentem a sensibus, & cogitationem
 a consuetudine abducere. Cicer. Tuscul. Disput. I.

MDCCLXX XVI.

L. Luigi Langrandi

NOBILIBUS AC SAPIENTIBUS

VIRIS

NOSOCOMII MAJORIS BERGOMI

PRÆSIDIBUS VIGILANTISSIMIS

HIERONYMO SICCO SUARDO COM. ET EQ.

Ministro

GALEATIO PEDROCCÆ GRUMELLO COM. EQ.

JOANNI BAPTISTÆ SCOTTO

FRANCISCO SPINO COM.

ANGELO FINARDO

PETRO COMMENDUNO

JOSEPHO BREMBATO COM.

JOSEPHO CACCIAE

M. ANTONIO DE COMITIBUS CALEPII COM.

MARCELLO PASTÆ

JOANNI BAPTISTÆ ADELASIO

THEODORO SONZONEO

FRANCISCO BARCÆ

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

IN THE YEAR 1649

By

JOHN BURNET

OF THE UNIVERSITY OF OXFORD

IN TWO VOLUMES

THE FIRST

OF THE REIGN

OF KING CHARLES THE FIRST

IN THE YEAR 1649

By

JOHN BURNET

OF THE UNIVERSITY OF OXFORD

IN TWO VOLUMES

THE SECOND

PRÆCLARISSIMI VIRI.

Cum officiosissime erga Vos,
Ornatissimi Presides, mee observan-
tię causa, nec non artis quam pro-
fiteor, & potissimum ministerii quo
fungor medicinam Nosocomio fa-
ciens fere sex abhinc annis, sim
egomet Vobis dicatus atque devin-
ctus; ęque nuncupari Vobis debe-
bat Opusculum hoc meum anato-
micum & medicum. Neque fortasse
omnino auspiciis vestris indignum
illud videbitur, propterea quod,

licet exili tenuique stylo conscriptum sit , eo tamen loci conflatum est , cui Vosmet ipsi summa cum integritate atque sapientia pręestis , maximeque Vobis cordi est , ut ibi res medica utilitatis laudibus efflorescat , & explanationem ac incrementum quotidie magis recipiat. Enimvero in hocce publico Ægrotantium receptaculo , charitati sacro vestręque curę & conditioni pręclare confiso , ipse mehercle nihil observationibus nihil cadaverum incisionibus peperci , quibus tandem simul conjunctis probare conor Sanguinem & sanguineas Concretiones per anatomen indagatas immerito sepe sepius pro caussis morborum

& mortis consequentis haberi ; ex quo fit , ut ab hisce fictitiis causis Professor Medicus non raro in errorem impellatur , utpote qui ab iis ipsis desumat in posterum ad morbos fugandos indicationes , quę in sanguinem insistant aut corrigendum , aut per venę sectiones imminuendum , quo nil frequentius turpiusque . Id idem argumentum egit Perillustris Andreas Pasta , cl. memorię Medicus , Consanguineus ac Pręceptor meus : verum , ut mihi videtur , pluribus contraria jam ante menti insita opinio remanet . Idcirco mihi liceat vestigiis tanti Antesignani collineare , & pro viribus meis idem argumentum profe-

qui , novisque disquisitionibus ac
commentariis auctum atque illu-
stratum , & , ferme dixerim , cer-
tius factum in lucem edere . Tem-
pus , nudaque veritas me voti com-
potem faciant . Vos interim , Xe-
nodochei Moderatores Humanissimi,
meum hoc Opus quaecumque Vo-
bis oblatum tamquam specimen ob-
sequii ac servitutis meae comiter su-
scipite , illudque , ac ejus auctorem
patrocinio vestro tuemini , qui in
perpetuum erit

VOBIS NOBILISSIMIS VIRIS

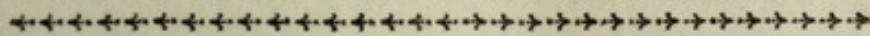
Berg. Cal. Maii. MDCCLXXXVI.

Addictissimus Humillimus Obsequentissimus
Joseph Pasta.

PRÆLOQUIUM

Naturam corporis esse in re medica ratiocinandi principium, Hippocrates (a) docuit; cadavera in morbis, Malpighius (b) existimat. At in incidendis mortuorum corporibus cavendum quam maxime, ne, ut sæpissime usuvenit, morborum eventus ordine inverso pro caussis ponamus, indeque error oriatur, unde eripi videretur debere. Porro haud raro quoque accidit,

(a) De Loc. in Hom. n. 4.

(b) Epist. ad Jo. Alph. Borellum, *Op. Posthum.*
pag. 105. seq.

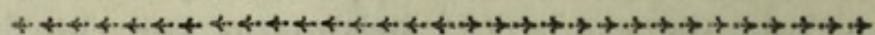
ut vel id quidem, quod non morbum, sed mortem consequitur, perabsurde in malis ducamus; cujusmodi sunt vasa modo *sanguine* turgida, modo semiplena, modo prorsus exhausta; pleræque item finuum cordis, vasorumque dilatationes, nec non partium quarundam livor; itemque *sanguineæ concretiones*, quæ grumorum, aut polyporum, aut cruentarum congerierum, & similium nomine appellantur; quasi talia vivo homine fuerint, qualia deprehenduntur inciso, & quasi iis, quæ (a) jamdiu Immortalis Andreas Pasta, Præceptor & Consobrinus meus, protulit de motu sanguinis post mortem, & de polypo cordis, quæque sua dignitate probavit summus Hallerus (b), & præ

(a) *De Motu Sanguinis post mortem, & de Cordis Polypo in dubium revocato*. Epist. duæ. Bergomi 1737. & in Opere, cui titulus: *Voci, Maniere di dire, e Osservazioni ec.* pluribus in locis præsertim *Voce; Morire; Polipo del Cuore; Soffermata del Cuore*.

(b) *Deux Memoires sur le mouvement du Sang*. Et *Physiologia lib. VI. sect. 1. §. 43*. Et *Op. cit. lib. III. sect. 1. §. 2*. quo in loco si aliæ arteriæ ab Auctore indicantur, quæ sanguine scateant, præter eas, quas A. Pasta indicarat, scias velim, Hunc in animo habuisse non arteriarum sanguinem, sed motum sanguinis quærere, qui a naturali ejusdem gravitate pro-

do (a) ferme vacuum, modo prorsus etiam exhaustum.

Cumque Harveus scripserit, ut dictum est ante, (b) parum sanguinis in arteriis post mortem deprehendi, hujusque ipse eas nunquam expertes viderim, mirabar nonnullos in ea esse sententia, ut arbitrarentur (c) universum post mortem

(a) Congruunt similiter nostris ejusdem Lieutaudii observationes *lib. I.* 1013. *II.* 40. 45. 46. 458. 459. 460. 461. 463. 645. 661. 698. 727. *III.* 55. 74.

(b) Parum sanguinis in mortuorum arteriis contineri solitum a Cl. Morgagno accepimus, sic tamen ut has interdum eo prorsus repletas se offendisse testetur, *epist. LIV. art. 25.* Plenas intra cranium cum arterias, tum venas idem recenset, *epist. VIII. art. 30.* Arterias sanguine plenissimas is idem memorat eodem loco. Pulmonarem arteriam plenam sanguine, *epist. cit. art. 31.* plenumque ejus truncum is ipse adnotat *epist. XXVII. art. 2.* Omnia vasa corporis atro sanguine turgentia Lieutaudius retulit, *lib. IV. observ. 62. pag. 297.* repletaque sanguine cujuslibet partis vasa ex *Actis Parisiens.* idem auctor protulit, *lib. III. obs. 88.*

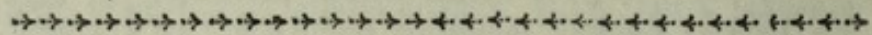
(c) In horum numero est de Sauvages, *Hæmorrhag. remarq. num. 12. pag. 9.* & *Dissert. sur l'infammat l. c. num. 175. pag. 280.* Eandem opinionem tenet is, quem refellit Morgagnus, *Advers. anat. II. pag. 83.* Hujusmodi quoque sunt verba Boerrhaavii, *Prælect. Acad. num. 213.* Animal vivum suffocatur, aperitur, exhibebit omnes arterias parvas, consistentes tamen, albas, exangues. Nempe arteria, etiam substracto sanguine, pergunt se contrahere; inde fit ut

Ad eorum sententiam Senacus item accedit in-
quiens, *de Corde lib. III. cap. 6. Extremo morientis*
conatu sanguis in venas debet congeri: arterias, utpote
elasticas, perpetuo exhauriri experimentis constat: ea-
rumque vis hujusmodi arteriis post mortem sufficit exi-
naniendis. Hi viri de ranis fortasse videntur locuti;
quarum arterias exhauriri post mortem, venas impleri
observavit Malpighius, *Posthum. pag. 92.* cum Bagli-
vio *Exper. anat. II.* aliisque. Plerumque (non tamen
semper) in animalibus frigidi sanguinis id notat Hal-
lerus evenisse: at in homine is idem auctor se nun-
quam arterias sanguine vacuas fatetur reperisse; exce-
ptionemque iis dat quoque, quæ in ranis capiunt,
experimentis, *not. 4. ad cit. Boerr. l.* Ceterum natura
ranis potuit, ceterisque bestiis frigidi sanguinis leges
irrogasse in structura partium earundem abditas, qui-
bus extincta vi cordis, motus quispiam maneat arte-
riarum venarumque, quo sanguis & contra vim insiti
ponderis cieri queat, ut accuratiss. Virorum Halleri,
Spallanzanique experimenta comprobant, & qui tam-
diu duret, quoad arteriæ se toto in venas exonerent
sanguine.

Elastica porro corpora, cum quidquam moliri, nisi flectantur, omnino non queant, deleta cordis motu, sublatoque adeo impulsu quovis sanguinis, un-

meningis repetunt ; qui (a) a vasis cerebri sanguine turgidis ; qui (b) a sanguine in cordis ventriculis , inque pulmonibus concreto . In eandem eunt sententiam , qui (c) *capitis dolorem* a vasis meningum ducunt sanguine tumidis ; aut (d) a sanguine aortam , & cavam replente : quique (e) *subitam mortem* ad sanguinem revocant aut circa cor concrecentem , aut (f) ad eundem cavam venam occupantem nigrum , aut (g) ad ejusdem copiam cor obruentem , aut (h) ad eundem ipsum nigrum concretumque in dextero cordis ventriculo , inque ejusdem auricula , nec non in sinistro cordis ventriculo insidentem .

Nec aliter sentiunt , qui (i) sangui-

(a) Idem *l. c. obs.* 23. & in *additam. obs.* 4.

(b) Idem *l. c. additam. obs.* 1.

(c) Idem *l. c. sect.* 1. *additam. obs.* 4.

(d) Idem *l. c. sect.* 1. *obs.* 122.

(e) Idem *l. II. sect.* 11. *obs.* 8. & 13. tum in *additam. obs.* 1. & 2.

(f) Idem *lib. II. sect.* 10. *additam. obs.* 1.

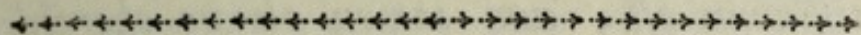
(g) Idem *lib. cit. sect.* 2. *obs.* 9. 11. 24. & *additam. obs.* 2.

(h) Idem *lib. cit. sect.* 10. *obs.* 4.

(i) Whytt *de morbis nerv. tom. I. part. 2. cap.* 5. §. 88. hæc habet in notis : *En ouvrant ceux qui sont morts de la maladie hypocondriaque , il arrive souvent ,*

rimis angulis atque anfractibus insignita, sæpe etiam multis varicibus prædita. Retardatur præterea sanguinis motus ut in vivis, sic in mortuis, decumbentibus, ob majorem sinuum lateralium acclivitatem, magis quam in stantibus erectisque, ut adnotat Auctor *Adversar. Anat. VI. animad. 6. pag. 8.* Hinc fit ut sanguis suo nutu post mortem, suoque pondere deorsum sic sæpe ferri non queat, ut ejusmodi vasa exinaniantur. Minusque verisimilis est eorum opinio, qui non ideo exhauriri cerebri vasa putant sanguine, quia non premuntur ab aere; nam & ceterarum partium vasa pleraque, ut ut latius aeri pateant, tumida tamen sanguine sæpe cernimus; quin & ipsa cerebri vasa aliquando sanguinis occurrunt expertia, quod tum probabiliter evenit, cum hæc eadem vasa multo pauciores ac minores, quam pro consuetudine, flexus atque anfractus nacta fuerint, nec sine frequenti & duriore succussu translata cadavera, divisumque serra cranium. Unde videtur repetenda non sine ratione inanitas, & flatulentia venarum cerebri in Virgine syncope rapta, ex Lieutaud, *loc. cit. obs. 55.* Vasa deinde plexus choroidis vacua sanguine; itemque sinus falcis superior, *idem loc. cit. obs. 3.* Eadem vasa cerebri flatu distenta & pellucencia in Ætiopis corpore inter hilare ientaculum repente mortui, *idem loc. cit. obs. 56.* Flatulenta itidem ea ipsa in eorum nonnullis, quos capitis dolor occiderat, *idem loc. cit. obs. 57.* Plane inania, vel flatu repleta in viri corpore morte inexpectata sublata, *idem loc. cit. obs. 74.* Venæ cerebri flatu turgentes in cadavere mulieris apoplecticæ, *idem loc. cit. obs. 264.* Vasa sanguifera in corticali cerebri substantia fere exsiccata, plexusque choroidis plane inanes, *idem l. c. obs. 99.* Vasa cerebri flatu distenta, *idem l. c. obs. 281.* Vasa tenuem meningem irrigantia sanguine vacua in ejus corpore, cujus mor-

paullo ante dixisset (b) : *frequenter ce-*

bus fuerat capitis dolor atrocissimus, sopor, ac tandem apoplexia, *idem l. c. obs. 274.*

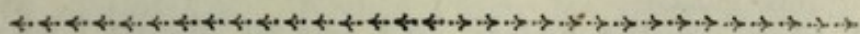
(a) Quo cautius causas exquiras morborum hujus auctoris sententiæ, observata conferantur Plateri apud Lieutaudium, *lib. III. obs. 464.* inquiringis : *lustrato capite variorum, qui dum viverent, vertigini erant obnoxii, sæpe numero deprehendebatur aqua immensa copia in ventriculis cerebri.* Deinde Coiteri apud eundem, *lib. cit. obs. 465.* *Examine tradita plurium paralyticorum corpora aquam exhibebant varii coloris in cerebri ventriculis, & in spina dorsi.* Tum Columbi, *loc. cit. obs. 490.* *Sectioni traditis cadaveribus variorum apoplexia sublato inveniatur in cerebro magna aqua copia, perspicua quidem, sed glutinosa.* Deinde Drelincurtii, *l. c. obs. 399.* *In aperto cranio variorum infantum epilepsia denatorum animadvertentur ventriculi cerebri laterales colluvie serosa, acri, & flavescente distenti.* Postremo Willisii, *lib. cit. obs. 427.* *In multis a lethargo defunctis plicarum cerebri interstitia aqua limpida repleta inveniuntur.* In quorum singulis videre licet ne verbum quidem fuisse factum de vasorum cerebri sanguiferorum tumore. Quem silentio quoque prætermissum legimus ab iis, quorum observationes protulit Lieutaudius, *lib. itidem III. 55. 57. 74. 75. 77. 78. 80. 81. 83. 84. 85. 88. 89. 90. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 264. 269. 274. 276. 277. 278. 349. 351. 360. 364. 365. 366. 401. 402. 407. 413. 414. 415. 416. 417. 419. 422. 423. 425. 428. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 440. 451. 452. 454. 455. 456. 457. 458.*

Non præteriri tamen debent clarissimorum virorum observationes, quas attulimus, ad aquæ in mortuorum capite effusionem spectantes.

(b) Schol. *obs. anat. med. 20. num. 5. pag. 56. seq.*

(b) E vasculis sanguiferis constare hunc plexum, ac potissimum arteriosis, fatetur etiam Ruyschius,

arteriosa. Notum est autem (a) multo majorem liquidi copiam in venis semper reperiri, quam in arteriis, quia venarum major est numerus, & amplior diameter: arteriæ multo magis quam venæ contractiles sunt, ideoque in venas (b) facillime ex-

*Respons. ad Ettmull. pag. 21. quæ cum raro compere-
rit rubicundo turgida sanguine, observationem affert
Vieussenii scribentis se in hominibus gravioris ætatis vel
humidioris temperamenti plexum choroideum non e vasis
sanguiferis, sed potius lymphaticis conflatum vidisse.*

(a) Demus majorem sanguinis copiam in venis reperiri post mortem; sunt enim & ampliores, & numerosiores venæ, si pulmonarem excipias; non itidem dabimus id omne, quod plus sanguinis continent venæ, in has ipsas esse post mortem ex arteriis traductum. Numquid quia dextera cordis auricula est capax sinistra, & ventriculus dexter sinistro est amplior, ideo putas ea utrosque capacitare finxisse naturam, ut sanguis in eos conjiceretur post mortem? postquam ostensum est ab A. Pasta *epist. cit. de mot. sang. post mort. pag. 5.* in suspensis incisisque canum corporibus nihil quidquam sanguinis iis in locis constitisse, sed totum ut plurimum ex eisdem ipsis locis in inferiorem cavam descendisse, propria gravitate abreptum a corde; aut quia *arteria pulmonaris sordalem venam diametro & numero ramorum superat*, Haller. *physiol. lib. IV. sect. 3. §. 3.* ideo arbitraris ad sanguinem post mortem recipiendum ea fuisse proportionem constructam? postquam *multo majorem copiam sanguinis in venis, quam in arteriis* perpetuo reperiri e Fantono, aliisque perceperis.

(b) Nihil refert, venas esse admodum extensiles.

cile libenterque concedimus , sanguinisque missionem , ut æquum est , magni facimus , eaque & utimur quotidie in morbis curandis , & alios , qui ea utuntur , magnopere laudamus , modo ne indiscriminatum ad quosque morbos utantur ; sed sanguine factum fuisse idcirco morbum , quod vasa sanguifera eo tumida ac turgida offenderis , valde tibi assentiri non queo .

Nam inflationem illam tumoremque vasorum ortum post mortem fuisse verisimile est , nequaquam eidem antevisse , ut in numero caussarum habeatur , quæ consumpserint hominem . Quin etiam si quispiam vasorum tumor ante mortem extiterit , haud quaquam talis post obitum manet , sed aut increscat necesse est , aut minuatur , aut omnino dissolvatur , alioque dissipetur . Etenim vis ponderis , qua sanguis pollet , simul ut sui juris est (quod non ante accidit , quam cordis vis extinguatur) sanguinem de sede sua dimovet , deorsumque , quo gravia quæque conantur accedere , confestim detrudit : ut si vasorum illa sanguiferorum inflatio atque satietas , in eo corporis positu quo quis moritur , sedem habeat , quæ ab horizonte propius absit , augeatur oporteat novo

sanguine in eandem ipsam sedem e vasis ab horizonte remotioribus defluente ; sin in altitudine vasorum consistat , quæ sint ad perpendicularum , vel quoquo modo ad horizontem inclinata , evanescat necesse sit deturbeturque ; idque ocyus tardiusve (brevis tamen semper , nisi canales minimi fuerint ac flexuosi) prout major , aut minor fuerit angulus inclinationis . Si vero vasa sanguine tumefacta sic posita fuerint , aut conformata , aut partim sanguinis in iis conquiescat , partim in inferiora feratur naturali ponderum motu ; imminuetur tumor vasorum , prout major aut minor fuerit sanguinis ex his eisdem vasis effluxus .

Sustinetur igitur sanguis in vasis viventium , fulciturque vi cordis , qua deleta cum hominis vita , sanguis , quem occupat locum , continuo deserit , ut si editus fuerit , infimum petat , sin infimus , in hoc conquiescat , eique id sanguinis adjungatur , qui relictis superioribus sedibus ruit suo deorsum pondere in sedem prioris . Quæ sane perspicua satis esse debent iis , quæ supralaudatus A. Pasta habuit , experimentis , quæque ipse confirmavi deinceps pluribus aliis ejusmodi , in canibus ,

na, nec (a) quod sint vacua, in malis duces. Deinde visceris cujuspian, vel ceterarum partium livor, nigrorve, quorum nulla offensionis signa præiverint, plane intelliges (b) unde sit repetendus. Tum plerasque vasorum sanguiferorum dilatationes, quas *structuræ vitio* quis facile adscripserit, ad pondus nisumque sanguinis scite revocandas esse conjicies, ut quæ educto sanguine (c) protinus evanescant, aut

(a) Quod perperam factum legimus a Jo. Fanto-
no, qui nihil in capite morboſi ſibi cadaver oſtendiſ-
ſe ſcribit, *obſ. anat. med.* 12. pag. 34. præter exhau-
ſta vaſa ſanguine.

(b) Immeritos culpatos pulmones ait Morgagnus fuisse, *epist. IV. art. 13.* quod nigricarent, qua dorsum tangebant, quo scilicet statim a morte defluerat sanguis. Sic intestina, sic jecur, *idem epist. cit. art. 24. & epist. V. art. 19.* sic lien, sic cetera viscera livere nigricareque solent sine antecedenti ulla eorundem noxa, sed sanguine tantummodo in minima quaque eorundem ipsorum vascula suoapte pondere ruente post mortem.

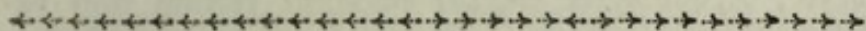
(c) *Venæ gastroepiploica truncus*, inquit Morgagnus, *epist. V. art. 19. adeo tumidus fuit, ut ubique meum digitum indicem aquaret. Sed vix incisus deumuit; multum enim aerem cum perpauco sanguine spumoso & nigro continebat. Affert idem epist. XXI. art. 2. cordis auriculam distentam a sanguine prope mortem. Mirabere cur post mortem distentam non dixerit; postquam censuerit, epist. X. art. 18. posse vasa a morientis & mortui decubitu ac positu in certis quibusdam*

certe quam maxime minuantur , frequen-
tiusque in venis , quam in arteriis occur-
rant ; in auriculis cordis , quam in ejus-
dem ventriculis , horumque sæpius in dex-
tro quam in sinistro ; quod diametrorum
incrementa cujuslibet sanguinis receptaculi
sint in ratione directâ ponderis ipsiusmet
sanguinis, inque roboris vasorum & firmi-
tatis inversa . Post non miraberis si vide-
ris sanguinem non omnes in mortuis , ut
in viventibus facit , vasorum irrigare se-
ctiones . Sunt enim in his vasa sanguifera
tota sanguini irrigua , vi cordis per accli-
ves ac perpendiculares quasque vias ada-
cto ; in illis vero sublata emortuaque vi
cordis eadem , sanguis propria gravitate
labitur in proclive , cum in editioribus
vasorum sedibus se nequeat sustinere , eas-
que relinquit aut omnino , aut magna ex
parte pro ratione inclinationis vasorum ,
& libertatis descensus ejusdemmet sanguinis.

partibus, quam in aliis a fluido distendi sanguine; quamvis non putem, necesse esse sanguinem servari fluidum, ut in prona vasorum descendat, eaque impleat distendatque, simulac homo perierit; quo niti eundem proprio pondere, & quo ferri nisi quid obstat, antequam concreseat, verseturque, aut transferatur cadaver, certo certius est.

§. IV.

Ad extremum facile percipies motum hujusmodi sanguinis neque ab attractionis vi proficisci, neque ab aere putredinis ope evoluta, neque ab elasticitate articularum, neque a partium corporis pondere, neque a frigore ambitus corporis, ut opinatur Hallerus (a), sed omnino a pondere ejusdem ipsius sanguinis. Nam si major fuerit attractio vasorum minimorum, quam maximorum, ea sanguinem e maximis vasis congerere deberet in minima; sin minor, e minimis in maxima. Attamen sive major, sive minor fuerit horum, vel illorum canalium attractio, sanguis perpetuo transit e truncis vasorum, ramisque majoribus in minores, siquidem terræ cen-

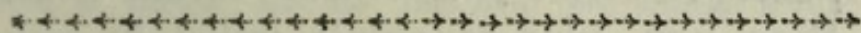

(a) *Physiol. lib. VI. sect. 1. §. 43. ubi postquam scripserit, id fere præstare frigus, quod naturalis sanguinis gravitas, in ciendo post mortem sanguine; mox se, ait, credere, frigus idem ipsum principem causam esse, quæ facit, ut sanguis etiam post mortem ad majora vasa confluat; quamvis alibi, nimirum Memoir. II. sect. 8. exper. 235. num. 5. le concours presque constant du sang veineux qui se fait vers les troncs, apres que le coeur a perdu son pouvoir sur lui, ad vim attractionis, sanguinis particulis insitam, revocaverit.*

cordi proximis ubi plurimum in vivis est sanguinis ; ut in vasa descendat , in quibus ejusdem liquoris est minus , quippequæ sint angustiora superioribus .

§. V.

Moveri deinde sanguinem posse post mortem vi aeris ob humorum putredinem evoluti , tum ratio persuadet , tum vel maxime (a) observata confirmant . Sed quis facile putredinem conceperit tam cito ortam in sanis atque valentibus bestiis , non morbo interemptis , sed laqueo ? Ut

rriori sanguis digitorum assurgebat . Ratio porro cur sanguis tantum non descenderit , quantum in ceteris experimentis , videtur a pondere repetenda appensi lapidis , quo potissimum cava utraque vehementius distracta depressioris elipsis figuram referebat , ut duplo minus sanguinis contineret , quam solet . Interim sanguis in imas quasque sedes hepatis , lienis , ventriculi , renum , & muscutorum visus est descendisse . Nam superiores fere pallebant , nulloque cruore madebant incisæ , secus atque eveniebat in pronis . Sic e thoracis musculis scalpello pertusis nihil effluxit sanguinis ; cum multum ex iis , qui sunt in abdomine , erumperet . Ut mirari desinas si legeris apud Lieutaudium *lib. III. sect. 2. obs. 74.* varias corporis sectiones fuisse plane siccas .

(a) Quæ legere licet , summa cura conquisita atque collecta ab Hallero , *Physiologia* , *lib. VI. sect. 1. §. 43.*

statim a morte erumpentis vi aeris sanguinem cieat ; ut is perpetuo deorsum , nisi quid obstet , e regione urgeatur .

§. VI.

Arteriarum præterea elasticitate , quæ post interitum maneat , aut totum sanguinem , aut maximam ejus partem in venas compelli suspicari vix possum ac ne vix quidem . Nam elastica corpora , nisi flectantur , restitui nequeunt ; nec sanguinem , nisi restituantur , urgere . Deleta porro vi cordis , undenam earum flexio ? Hinc non plus sanguinis trajici in venas potest , quam quantum una arteriarum restitutione queat trajici . Quæ quidem extremo spiritu minima sit oportet , ut dictum est ante , qua minimum sanguinis deduci queat in venas . Nec aliter rem se habere nostra declarant experimenta .

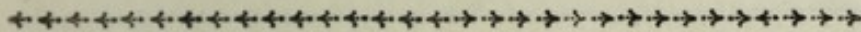
§. VII.

Tum partium pondere nemo , ut arbitror , facile assequetur , quomodo sanguis

post mortem propelli possit in venas, nisi (a) partium pondus hujusmodi fuerit, ut pressu serpendo progrediatur ex arteriarum truncis in principia venarum, donec exhauriantur arteriæ, & impleantur venæ; at ubinam tale quoddam pondus? Cui præterea, quaecunque fuerit, nostra adversantur experimenta.

§. VIII.

Denique qui constrictis frigore vasorum minimorum fibris statuunt sanguinem in interiora conjici, minus videntur attendere, quod in iis nasus, ac genæ livescunt, qui ore prono decedunt; contra in iis pallent, qui supino: quod magno

(a) Ad deplendum arteriarum sanguinem requiretur, ut pondus partium corporis nisu quodammodo peristaltico, truncos arteriarum urgeat versus extrema earundem; tum etiam necesse esset, ut ejusmodi pondus venarum truncis parcat; aliter sanguis e majoribus utriusque generis vasis compelleretur in minima. Si vero partium pondus æque venas ac arterias afficit, quaecunque id fuerit, & quoquo modo demum agat, longe ei minus venas, quam arterias resistere verisimile est, quæ robustiores sunt venis, ita ut multo facilius aditus sanguinis venosi in arterias videri queat, quam arteriosi in venas.

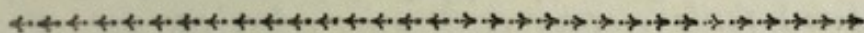
argumento est non frigori , sed sanguinis ponderi utrorumque deberi colorem : frigus enim æque cutis arctat vascula in iis qui intereunt proni , ac qui supini ; adeoque in utrisque cutis pallere deberet , a qua sanguis subtrahitur . Accedit , quod haud semel didici , livorem ora prona contraxisse post mortem etiamnum calentia . Sed incisis etiam corporibus animalium , quæ ad perpendicularum fuerint , adhuc usquequaque calentibus , sanguinem defluxisse vidimus , in aliis quidem e truncis vasorum in ramos , in aliis in truncos e ramis , eo tamen semper , quo ferri sanguinem ipsius ejusdem pondus , ac gravitas cogit .

§. IX.

Ad Historiam vero quod pertinet hujus sanguinis motus , quem ex ejus gravitate pendere declaravimus , antequam Morgagnus elaboratissimum opus ederet suum *de Sedibus & causis morborum per anatonien indagatis* , in ea sententia erat A. Pasta , ab nemine de sanguinis hujusmodi motu quidquam memoria dignum fuisse literis proditum , eaque gloriâ , quasi labo-

ris mercede , ut fere quisque trahitur ,
item ipse ducebatur . Hunc errorem Mor-
gagnus Pastæ eripuit (a) inquiens : *In eo*
culpari aliqui non dubitarunt pulmones ,
quod ea facie nigricarent , qua dorsum
tangebant , nempe id immerito factum cen-
sui , mecumque ipse censebis , ut qui id
commune esse cadaveribus (b) pene omni-
bus , sicuti vel olim Christophorus Guari-
nonius indicaverat , minime ignoras , eo
sanguine videlicet mox ab interitu confluen-
te , quo in supino corpore pondus trahit.

Audiamus igitur loquentem Guarino-
nium (c) : *Mitto quod pulmones inve-
nietis semper colore purpureo , præsertim
versus dorsum , & venis admodum nigris ,
nam hoc e defluxu sanguinis e corde illuc*

(a) *Epist. anat. med. IV. art. 13.*

(b) Ipse dixerim *prorsus omnibus*, qui supino corporis positu decesserint: nam pulmones in eodem positu corporis semper colore purpureo indutos fuisse animadvertit Guarinonius, qua dorsum tangebant, ut ejus ipsius verbis liquet infra textu afferendis.

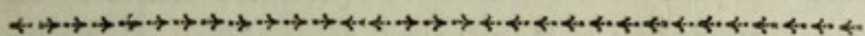
(c) *Consult. med.* 549. pag. 661. Quæ quidem habuit Guarinonius ut probaret, *rara inveniri corpora quæ sola putredine extincta sint, fere omnia etiam per acutissimas febres extincta, cum tumore alieno, aut alterius generis vitio in visceribus inveniri præcipueque in pulmonibus propterea quod laxiores aliis partibus sunt ec.*

图 1-1-1

(a) Quod idem ipsum confirmat , *Consult. med.* 141. pag. 157. his verbis : *Pulmones , ut solent , a tergo ad lienis colorem erant conversi .* Post Guarinum Harveus similiter videtur hunc sanguinis motum attigisse , *de Circul. sang. cap. 15. pag. m. 166. in-* quiens : *videmus a frigore exteriori extremitates aliquando algere , ut lividi & nasus & manus & genæ quasi mortuorum appareant , quia sanguis in ipsis (qualis cadaverum , locis pronis , solet decumbere) consistat .* Illud hujus magni Viri mirabile , quod cum gravitatem , ejusque vires in mortuorum sanguine agnovit , in eo non agnoscat viventium . Etenim putat , *sanguinem sponte sua versus principium (quasi pars ad totum , vel gutta aquæ sparsa super tabulam ad massam) facile concentrari & coire , loc. cit. pag. 170. Proclivis enim , idem addit , loc. cit. pag. 171. est & magis pronus sanguis , ut a circumferentia moveatur in centrum quam contra .* Cor quippe est centrum motus , Sauvages *loc. cit. pag. 250. num. 109. non sanguinis ;* cujus centrum , ut gravium quorumlibet , est medium telluris , quo gravia quæque nituntur per lineas horizonti perpendiculares . Cor porro , vasaque sanguifera sanguinem a tali motu deturbant , eumque contra gravitatis suæ vim in viventibus urgent . Deleto autem cum vita hominis cordis vasorumque impulsu , exemplo sanguis proprio pondere in imas vasorum sedes descendere nititur , in eisque quiescens , brevi concre- scit , siquidem sit ad concrendum idoneus .

(a) *In ventriculo cordis dextero , annexaque auricula , nihil adnotavimus , nisi sanguine , ut fere sinistra quoque auricula , omnino carebant , cum pulmonaris arteria truncus esset eo plenus , Morgagnus epist. XXVII. art. 2. Cordis auricula dextera , idem inquit epist. VIII. art. 30. in duobus hydrophoborum cadaveribus aere dilatata : ipsum autem cor in totidem siccum ; in uno flaccidum & extenuatum ; ventriculis in uno prorsus sanguine carentibus ; in uno polyposas tenues concrectiones habentibus ; in tribus autem sanguinem ; sed in uno non multum , & picis similem nigra , ac semiliquata ; in altero concretum sine ullo propemodum sero ; in tertio autem sic ut dexter quidem sanguine plenus esset grumoso ,*

quasi talia putanda sint extitisse ante mortem, & quomodo post mortem arteriosi sanguinis transitum (a) in venas possit as-

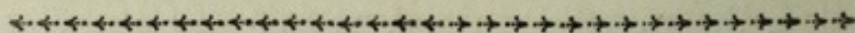
cum sinister plane fluidum contineret . Et paulo post addit : Unius arteria sanguine plenissima , venæ propemodum inanes ; alterius autem vena sine pari ferme vacua , sed iliaca maxime distenta , arteria autem sociæ inanes , æque inanes per collum & jugulares internæ venæ , & carotides arteria , ut æque plena intra cranium cum arteria tum venæ , quod & in aliis duobus , ut modo indicavi , adnotatum est . Eademque epist. VIII. art. 31. hæc demum habet : de sanguine , quo plenissimas fuisse arterias alii scribunt , eoque fluidissimo . . . non desunt qui in uno doceant arterias quidem eo plenas , sed & venam cavam fuisse , in altero autem sanguinem omnem fuisse in venis , eumque sero caruisse . Imo est qui confirmet in tredecim cadaveribus sanguine non raro alioquin fluidiore , venas semper ab se visas esse repletas , arterias autem inanes . Hæc ex aliorum observationibus collegit Summus Professor Patavinus tamquam animadversione digna . Ubi notandum tum carere sero sanguinem mortuorum , cum aut permanserit fluidus , aut expressum nondum ex eo fuerit serum , aut ita expressum , ut concussu cadaveris , viscerumve tractatione sic sero rubri sanguinis globuli permisceantur , ut serum ipsum fluidi sanguinis speciem induat . Vid. A. Pastam epist. de mot. sang. pag 6. Ubi vero dicuntur in tredecim cadaveribus arteriæ sanguine caruisse , admodum probabile est eas non satis ubique fuisse exploratas ; nam in hominum corporibus , quotquot incidimus , inque suspensis quadrupedibus , quotquot observavimus , nunquam vacuas arterias vidimus , nunquam sanguinem universum coacervatum in venis .

(a) Advers. anat. II. animad. 42. pag. 83. ubi ob
ultimum, inquit, cordis impulsus, ob arteriarum se

serere, sane non assequor. Quidquid enim horum attigeris, *ulcus* est, si sanguinem omni gravitate spolies, cum homo decederit. Nam ea manente sanguis cujuslibet partis perpetuo deorsum e regione fertur, ut cumulator vasis in aliis, parcior subsidat in aliis, in quibusdam ne vestigium quidem ejus ullum appareat. Neque ejus quidquam post mortem ex arteriis in venas transit, nisi fortasse, ut ante dictum est, admodum paullulum.

§. X.

Sed non modo doctissimum Morgagnum, sed etiam quotquot Guarinonium consecuti sunt, viros præstantissimos, anatomicarumque observationum scriptores præclarum ipsius Guarinonii inventum a con-

restituendum constrictionem, ob circumprementium partium pondus ita concedo maximam ut plurimum partem sanguinis ex arteriis in venas compelli, ut tamen addam in non paucis cadaveribus me magnam sanguinis partem in arteriis observasse. Ad definiendam porro venosi arteriosique sanguinis quantitatem nihil plus confert, quam animalium corpora incidere ad perpendiculum sita, ut in nostris experimentis.

suetudine non deterruit accurate quidem, sed sane perperam, enarrandi quibus in cadaveribus cor sanguine turgidum, quibus deprehenderint vacuum: quas venas, quasque arterias eodem refertas, aut carentes invenerint: si pulmones exangues, & viscera quæpiam alia aut arida & sicca, aut sanguine onusta se eorum visui obtulerint: si crassioris meningis sinus, aut vasa cerebri plus aeris, quam sanguinis, aut aerem tantummodo contineant; vel contra multo, crassoque sanguine sca-
teant.

Quibus vix dici potest, quantum quisque fidem habeat; quasi statim ac homo vitam amiserit, & amittere sanguis debeat gravitatem, eumque vim induere quasi magneticam, qua sic vasis adhæreat, ut divelli vi quavis extrinseca ullo modo non possit. Aliter namque situs sanguinis mutetur in vasis oportet post mortem, ut eum qualemcunque & ubicunque compere-
rint, reticuisse scriptores satius fuisset, quam literis tradere, utpote qui sæpe fallere medicos queat, & præposteram medendi rationem asciscere.

Nemo namque, qui maxima momen-
ta ponderis in mortuorum sanguine agno-

§. XI.

Ceterum quamquam , ut dixi , fieri non potest , ut sanguis post mortem de loco non nisi vi ponderis , & de certo in vasis statu dimoveatur , plura nullatenus accedunt extrinsecus , quæ sanguinis descensum interdum impedian , interdum (a) hunc sursum contra vim gravitatis impellant ; sæpe etiam de sede , quam obtinet , pondere & gravitate detrudant . Idque potissimum evenire cernimus cum sanguis permanserit liquidus , aut eam in coeundo firmitatem nactus minime fuerit , per quam vi extrinsecus advenienti iis resistere in locis valeat , in quibus concreverat .

Nihil enim facilius accidit , inquit Morgagnus (b) , quam ut dum cadavera in omnem partem versantur , & in transferendo , per scalas potissimum , modo in pedes , modo in caput inclinantur , sanguis fluidus præsertim magna ex parte lo-

(a) Ut in *epist. de mot. sang.* asseruit Pasta pag. 7.

(b) *Epist. anat. med. XXVI. art. 34.* Mutato cadaveris positu , mutari quoque sanguinis in vasis sole-
re innuit A. Pasta *epist. cit. pag. 6.*

cum mutet : (a) idemque fiat , dum viscera eximuntur necesse est .

Adde quod multorum cadavera abluuntur , longeque plurimum vestiuntur , quæ quo facilius flecti queant , adhuc calientia tractantur . Qua in opera ut caput huc illuc flecti atque inclinari contingit , itemque membra & truncus , sic sanguifera quoque corporis vasa , quæ in eadem ipsa pertinent , flectantur , atque inclinentur oportet , sanguisque inde ad quamque flexionem novam sibi sedem acquirat .

Si infimæ præterea vasorum sanguiferorum sedes aut superstantibus, aut adjacentibus corporis partibus comprimantur, sanguinis in easdem inhibetur descensus; sin mediæ, tum partim sanguinis ad superas pellitur, partim incitatur ad inferas. Id ferme ipsum sanguis patitur, si vasa, quibus continetur, partium pondere distrahantur.

(a) Descendisse sanguinem in canibus post revul-
sos pulmones, jecur, ventriculum, atque intestina,
indicatum est pariter a *Pasta epist. cit. pag. 4.*

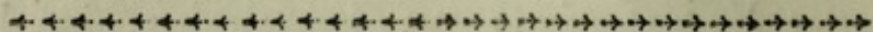
§. XII.

Non denique est ignorandum haud raro evenire, ut statim ab obitu, aut multas post horas, iis magnopere intumescat abdomen, qui aut brevibus, sed longe maximis gravissimisque morbis fuere consumpti, aut, quod sæpius usuvenit, submersi periere, aut casu ab alto, aut ustione, aut acceptis vulneribus, aut suspendio e vita migrarunt. Abdominis porro tumore urgetur diaphragma, & cor, ejusdemque inde attolluntur vasa, ut sanguis, qui hæc occupat, nisi fortius concreverit, de loco depellatur oporteat.

Quo probabiliter videtur referendus casus ab Harveo memoratus (a) (nisi for-

(a) Harvei observationem, de *Circ. sang. Exercit. III.* affert Morgagnus *epist. XIX. art. 9.* estque hujusmodi; *Ego aliquando in cadavere humano noviter strangulato, intra duas horas a suspensione aperto pectore & pericardio, antequam faciei rubor evanuerat, auriculam dexteram cordis, ac pulmones plurimum distentos & infarctos sanguine, multis adstantibus ostendi, precipue vero auriculam, ad maximi hominis pugni magnitudinem, turgentem, adeo ut disruptum iri putares. Quæ moles die sequenti, refrigerato penitus corpore & per alias vias cruore dilapso, detumescens evanuerat.*

tasse fuerit cadaver loco motum post auctoris observationem, ob idque situs mu-

Addit Morgagnus, loc. cit. Scilicet fluidus sanguis, qualem in hujusmodi cadaveribus observatum esse diximus, facile ad inferiores, pro eorum situ, vasorum partes delabitur, ad easque a refrigeratis, ideoque contractis fibris undique compellitur. Ubi duo notanda, primum, sanguinem statim post mortem deorsum naturali ejusdem gravitate cieri; nihilque referre, quod sit ejusmodi, ut permaneat fluidus. Nam in omnibus & singulis corporibus non ante concrevit qui fuerit ad concrevendum aptus, quam in imis vasorum sedibus consederit. Neque, ut eo descendat, indiget frigentibus corporis partibus, cum iisdem ipsis adhuc calentibus sanguinem deorsum ferri eventus ostendat. Secundum, quamvis ipse suspensorum hominum corpora nec dum inciderim, affirmare tamen auserim, me sæpe in canibus laqueo interemptis concreviones quasdam sanguinis observasse alias aliis majores minoresve.

Ceterum non facile potest dilabi per alias vias sanguis homine mortuo , postquam aliquo propria gravitate defluerit , ibique conquieverit , nisi mutato corporis positu , vasorumque una sanguiferorum . Ex quo valde probabile est aut post primam corporis inspectionem ab Harveo factam , motum fuisse cadaver , aut fortasse etiam sic intumuisse abdominis partes sive ob aerem fixum vi putredinis evolutum rarefactumque , sive ob *convulsivam* partium abdominis tensionem (nam & penis subrigidi ab obitu mentionem facit Lancisius , *de Subit. mort. lib. II. obs. 4.* Morgagnus , *epist. XIX. art. 19. & 20.* Garmannus , *de Mirac. mortuor. lib. I. tit. II. §. 7. seqq.*) ut vim diaphragmati , cordique intulerit , qua hoc ita potuerit erigi , ut auriculæ sanguis in cavam delaberetur venam .

horas cor vacuum a morte repletum exhibuit; neque de ea Senaci affirmantis mortuorum animalium sanguinem de venæ cavæ finibus detractum, eo rursus, unde detractus fuerat, pedetentim congeri. Nunquam enim sanguis ad extremam cavam reducetur, nisi aut fuerit aliquantulum prona, ut sensim in eandem descendat; aut nisi sanguis partium pondere compri-matur, nisque externo & adventitio quopiam pressu sanguis in eandem ipsam compellatur.

§. XIII.

Motum vero sanguinis omittimus, qui *derivationis* nominatur (quo de videndus Illustris Hallerus (a), & Præclaris-

pag. 142. quod, inquit, contra Pastam facit. Non video equidem, cur contra Pastam faciat. Num quod sanguis post mortem, ut idem ait Haller. l. c. pag. 35. moveri pergit propulsus ab vasorum elatere aucto per ipsum frigus, quod a morte oritur? Cui quidem sententiæ experimenta non congruunt supra recensita, & in nota huic ipsi antecedente exposita.

(a) De hoc motu hæc prodidit Hallerus, *Physiol. lib. VI. sect. 1. §. 43. Supereft etiam a morte vis ponderis, eaque, quando aliæ causæ cessant, sola humores regit. In canibus vario in situ dispositis, reperit An-*

simus Spallanzanus (a) tum quod se non prodat in mortuis, nisi vasorum sanguiferorum incisione; tum vel maxime quod in hominum, quadrupedumque corporibus primum principemque a morte motum eum esse sanguinis, quem ab insita ejusdem gravitate proficisci didicimus, siquidem experimentis adhibenda fides est, aperte constat.

§. XIV.

His positis animadversionibus, quibus docemur fallere nos solere sanguinem, qui in cadaverum vasis aut cumulator, aut

dreas Pasta ad eam semper corporis partem sanguinem se recipere, quæ imia fuerit, & quam ex vi gravitatis occupat. Attamen si ranas mittamus, aliaque hujusmodi insecta, vid. §. I. not., & canum corpora, quæ ab hominis fabrica propius absunt, velimus inspicere, facile apparebit principem causam motus sanguinis post mortem eam esse, quæ ab ejusdem gravitate progignitur. Siquidem nec externarum partium frigus, nec particularum sanguinis attractionem, nec vim vasorum ullam elasticam, nec partium corporis pondus, nec aerem vi putredinis evolutum (ut probare conati sumus §. VI. VII. VIII. IX. X.) sanguinem statim a morte cedere, sedes, quam is occupat, luculenter ostendit & plane suadet.

(a) Dissert. IV. de' Fenom. della circolaz. ec.

[illegible]

(b) Morgagnus *de Sed. & Caus. morb. epist.* 29.

(c) Idem *epist. XXIV. art. 27.* ait : Quantum detrimenti a polypis res medica retulerit, non obscure significatur, cum in tot cadaverum inspectionibus polypo reperto, satis quæsitum esse pronunciaretur, & quid præterea in thorace, in ventre, in capite lateret, unde veteriores morbi & obitus discernenterentur causa, perquirere negligeretur. Nec minus damni indidem, nec raro, capisse rem juridicam existimabis, cum apud iudices legeris polypum a medicis reum factum aliena culpa, eorum videlicet qui aut ense, aut fustibus, aut pernicioso pharmaco sanos valentesque homines occiderant, sive noxa his rebus illata intus appareret, sive postquam deprehensus erat

ad veras morborum causas indagandas ,
 quæque pravæ medendi rationis parens est
 & multorum malorum effetrix ; peto ve-
 niam si eundem locum urgeam , novisque
 rationibus & experimentis illustrare con-
 tendam .

Ac primum ad ea , quæ dicturus
 sum , ut animo accedas non repugnante ,
 liberoque ab insita jam ante menti in con-
 trarium opinione , quam maxime interest .
 Talem te præstabis si clarissimorum viro-
 rum auctoritate sententiam tuentium ad-
 versam , sed tamen potius exoptantium
 quam disserentium , te frangi non sinas ,
 meminerisque & nos qui veritatem inquiri-
 mus , & eos qui hanc se consecutos esse
 arbitrantur , esse homines , ut falli utrique
 humana conditione possimus . Deinde pro
 certo habeas non esse sanguinem morbo-

+++++
polypus , non esset diligenter quasita ec. De quodam audiui ,
 qui inter portenta a semetipso acta cordis polypi dissipa-
 tiones referebat , eratque jurare paratus . De senten-
 tia decessisset , si quæ Jo. Fantonus scripserat , perle-
 gisset : *Ex vitii pulsus* , ajebat Schol. obs. med. 27.
ne temere de morbis judicium feramus , cavendum . Se-
ctio cadaverum cautiores efficiat . Polypos enim reperies ,
& aqualis & constans fuit pulsus ; polypi desint , &
omne vitium fuit in pulsu .

Plurima conspiciuntur vasa plena confertaque sanguine sive affectæ partis, sive alterius, quæ habeat cum affecta cognationem; viscus item quodpiam sanguine turgidum, aut livens, quo se sanguis post mortem receperit naturali, ut supra dictum est, gravitatis motu. Ipsemet demum sanguis, qui niger & (a) atramenti

(a) Lieutaud, *lib. III. obs.* 247. & 375.

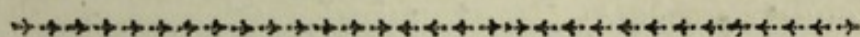
quid habeat mirabile , cum potius qui non concreverit , is esset adnotandus . Quandoquidem longe sæpius concrescit , quam fluidus maneat tum sanguis qui e vena mittitur , tum qui in cadaverum vasis insidet ; neque majorem hunc firmita-

educeretur , aque ac gladius e vagina extrahi solet . Morgagnus similiter , *epist. XVIII. art. 30. sanguinem* , ait , *non secus ac gladium e vagina fuisse e vena cava eductum* ; nec non *epist. VII. art. 13. e jugularibus venis* . In cadaveribus variorum morbo cardiaco extinctorum , cor sanguine lento & coagulato plenissimum , non secus ac majora vasa , ita ut satis longa illius coagulati sanguinis frusta extrahi potuerint , legere licet apud Lieutaudium , *lib. cit. obs. 488* . Verumtamen non in his modo morbis , sed in aliis plerisque , in quibus solet sanguis vehementius concrescere , ut in pleuritide , angina , asthmate , phthisi , podagra , variolis , rheumaticis affectibus , febribusque cum inflammatione conjunctis , sanguis fere tanquam gladius e vagina e corde vasisque mortuorum educitur . Quin ex eorum etiam , qui eadem die , qua lethale vulnus acceperant , periire , corde vasisque satis longa sanguinis frusta haud semel extraximus , interdum quidem ex toto rubra , interdum alba in rubrum desinentia ; cum ceteroquin ante acceptum vulnus sani essent & bene valentes , ut pluries supralaudato Paulo Antonio Bianchi contigit vidisse & manu tractasse . Quin ipse mihi affirmavit , nullum ferme esse vas grande sanguiferum , in quo aliquando peregrinos mirosque grumos , varias figuras , & quasdam quasi habenulas referentes , non invenerit in indagandis cadaveribus , vel eorum qui mortiferæ externæ plagæ causa cito decessere .

tem, quam illum (a) adipisci cognovimus. Hæc omnia secundum naturam sunt, neque inter morborum causas ea reponas, ut infra dicendum.

§. XV.

Quo circa nec *attonitum morbum*
quempiam ad (b) quietem quandam san-

(a) Ut rite grumus missi sanguinis cum eo confetur, qui in vasis mortuorum occurrit, non est sanguis, simulac concreverit in lagena, explorandum quippe est mollior, utpote sero scatens, sed postmodum postquam serum emisit, quod sensim quidem & pedetentim emittit. Sæpe vero admodum variat cum celeritas, qua serum expellitur, tum quantitas expulsi seri, ideoque etiam grumi firmitas, quippeque ceteris paribus est in ratione tum celeritatis, qua serum exprimitur, tum quantitatis expressi seri. Utraque porro harum est in ratione virium attractricium, non earum tamen, qua rubri sanguinis globuli gaudent, ut Keilius putat, *de Secret. animal. tent. IV. pag. 48.* sed qua partes albæ sanguinis pollent, quæ scilicet Harveo, Senaco, & Petitio auctoribus, sunt rubrorum globulorum sanguinis vinculum.

(b) Malpighius, *Posthum* pag. 161. Obstructis vel compressis arteriis tantummodo apoplexiam fieri, perperam opinatur Diemerbroechius, *Anat.* cap. 10. Idem sentit Malpighius, *loc. cit.* pag. 27. Etiam venis polypo, vel aliter impeditis, gigni ait eandem: interclusis enim arteriis, intercludi quoque censet nervei succi aditum in cerebri fistulas, & exporrectos nervos.

Etumque non cadunt . Quocirca graviter
& præclare Ballonius vir experientissimus
(a) : *Multi convulsi sunt pavoribus consternati , phrenitide , apoplexia , epilepsia sublati , lethargicis affectibus oppressi , in quibus (b) nullum fere vestigium mali a-*

peuvent venir fort souvent de causes qui , n' étant pas sensibles pour nos organes , ne peuvent être découvertes par l'ouverture des cadavres . Morgagnus quoque , *epist. XXIV. art. 29.* docuit : Cerebri nervorumque offensiones sensum plerumque fugere . Imo perpetuo fugere credendum est eas , quas idem colendus Auctor , *epist. VIII. art. 32.* posuit in *mutatione cerebri , nervorumque invisibili* . Quocirca is idem , *epist. XXVI. art. 36.* causam convulsivæ lethalisque tussis *invisibilem* latere existimat posse in *nerveo quopiam ganglio* . Quâ probabiliter ratione ea latuerat , quæ puerulum exercuit interemitque , in cujus inciso corpore *pulmones farti tecti* , & *vitio quovis immunes apparuere* , adnotante Willisio , *de morb. convuls. cap. 12.* Nullum similiter apparuisse legimus apud insignem Lancisium , *de sub. mort. lib. I. cap. 11.* *sensibilis læsionis vestigium* in cordis nervis , qui in quodam cane ita arcte a Valsalva constricti fuerant ad jugulum , ut quamvis illico solverentur , paucos post dies , æque ac si fuissent amputati , decesserit animal .

(a) *II. Conf. lib. comm. hist. I.*

(b) Præter aquæ pauxillum in ventriculis cerebri (qua ii fere non carent , *Act. Erud. Lips. 1715. Aug. pag. 342.*) nihil in eo prorsus vitii , neque in cerebello , neque in medulla oblongata invenit Morgagnus in cadavere apoplecticæ , Lieutaud , *lib. III. obs. 395. pag. 238. seq.*

perto cranio inventum est; nec sanguis, nec aqua, nec ichor, quamquam medici, qui historiam morbi vidissent, & lethifera symptomata observassent, certo affirmarent, se aut inter membranas, aut in cavitatibus, aut alia in parte abscessum, aut sanguinis, aut aquæ copiam deprehensuros Ut tanto cautiorem prudentioremque medicum esse oporteat, & in investigandis rerum causis diligentiores, quanto res sunt abditiores, occultioresque, & sæpius de spe sua deciderit. Adeo obscura est morborum capitalium ratio, & evolutio difficilis. Curatio quoque non minore difficultate est involuta &c. Pro ratione porro morborum capitalium, ut modo scripsit auctor, capitis morborum sedem intelligas velim. Nam caussa efficiens perraro elucere consuevit (a) vel in iis morbis, quo-

+++++

(a) Assentiri vix possumus Malpighio, nimis sane festinanter scribenti, *Op. posth. pag. 228. Anatomem morborum sedem indicare, & originem, causam, & generandi modum. Utinam hæc præstaret Anatome. Fatemur cum Tulpio, Obs. III. cap. 31. eam esse Medicis necessariam: verum in medicina tribunal, cum Bodgano, Obs. anat. III. apud Lyserum, *Cultr. anat. pag. 263.* eatenus eam esse concedimus, quo ad conjecturæ, quam de morbi sede fecimus, aut eventum,*

pulmones, neque aut excrementi in bronchiis collecti, aut sanguinis in vasis restagnantis ulla indicia prodita sunt. Hoc unum accidit, quod vesica fellea calculos quamplures in se continuit. Cetera vel generi nervoso affecto tribuenda sunt, vel causæ nobis ignotæ, certe oculis non conspicuæ: Ut merito a convulsione nervorum, consentiente Malpighio (a), musculorumque intercostalium, & diaphragmatis, natum fuisse morbum existimemus.

§. XVII.

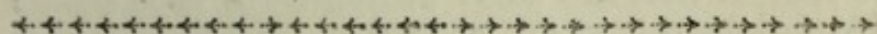
Quibus cognitis si nihil præter concretum sanguinem in vasis mortuorum videris, nihil præter polypos in iisdem vasis cordeque genitos, non his acquiescas oportet, sed si quid usquam vitii in cadavere occurrat, quod morbum facere potuerit, studiose ac diligenter inquiras. Neque ubi hujus nihil appareat, illico *polypum* inculpaveris, aut congestum concretumve in corde vasisque sanguinem, vulgari vitiosoque eorum more, qui res ante oculos po-

(a) *Op. cit. pag. 245.*

(b) Ratio cur sanguis e vena ductus, qui vix fundum lagenæ tegat, albo cortice non obducitur, fortasse esse potest, quod in tantillo sanguine, videlicet in tantilla altitudine, quam obtinet in lagenâ, pars ejus rubra non tantum comprimitur, quantum necesse est, ut partem albam, quæ minus premi solet, sursum propellat ad cruoris superficiem. *Fluidi* namque *consistentis natura*, ut ait eximius Borellus, de Mot. grav. proposit. 10. pag. m. 28. requirit ut *partium ejus aque jacentium magis compressa sursum impellant partes minus pressas perpendiculariter ad horizontem*. Probabiliter etiam in animalium corporibus, si sanguis statim post mortem, priusquam concreascit, in minori quopiam vase intercludi sic posset, quod sit horizonti parallelum, ut nullum cum sanguine reliquorum vasorum ei esset commercium, album in coeundo corticem non ederet, quia perpaucula moles esset sanguinis, ut pars ejusdem alba urgeri a rubra posset per lineas horizonti perpendiculares, seu inferioris vasis lateri, quod posuimus esse horizonti parallelum, perinde uti misso usuvenit sanguini, qui vix lagenæ fundum velet.

quaquam vero diametro parallelas , ubi brevi tempore soliditatem acquirit . Cujus quidem rei fidem faciunt polyposæ concre- tiones , quas sæpe æque in corde vasisque majoribus , ac in crassioris meningis si- nibus , eorundemque ramis quibusdam & finibus , itemque in plexus choroidei va- sculis , in hypogastricis , ac pudendis , aliisque ejusmodi cernimus , in quibus gi- gni nequaquam deberent , si pars alba sanguinis nequiret se a rubra secernere .

Quod vero ad secundum attinet, po- lypus perpetuo cordis (a) non cohæret la-

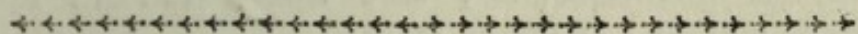

(a) Polyposam concretionem in sinistro cordis ventriculo undequaque solutam Morgagnus attulit *epist. XXXVIII. art. 12.* In sinistro itidem cordis ventriculo *massam fibrosam pinguedinem referentem nulla parte adnatam , sed liberam* Winchlerus reperit , *Miscell. cu- rios.* ann. 1671. In dextero ventriculo *frustum carneum oblongum , sed nusquam adnexum ;* in sinistro autem ventriculo *pinguedinem item liberam* deprehendit Bor- richius , *Act. med. Thom. Barthol.* a. 1774. seqq. Nul- las polyposas concreciones in corde , sed tantum in truncis vasorum animadvertit Morgagnus , *epist. XXXV. art. 12.* Fluctuantes in corde polypos ex *Act. Berolin.* Senacus refert *lib. IV. cap. 11. §. 2.* Neque plurimi facit præclarissimus Jo. Fantonus , *Schol. obs. 1. pag. 2.* ad ortum polypi in corde hujus ejusdem lacertulos , fossulas , valvularum fibrillas &c. quod putet *facilius in aneurysmate quam in corde gigni polypum debere .*

Demum si corpora mortuorum frequenter incidis , puto fore ut videas sæpe (quod ipse quoque vidi) hærentes in eorum corde duriores polypos , quibus dum viverent , æqualis fuerat pulsus , nulla cordis palpitatio , nullus præcordiorum dolor , nec difficilis spiritus , nec crebra animi defectio . Fortasse sine polypi signis , aut certe præcipuis (cujusmodi pulsus esse creditur inæqualis atque intermittens) concretiones illæ fuerunt polyposæ , quarum aliæ cordis parietibus adhærebant , aliæ ejusdem valvularum fibris implicabantur , a Tulpio memoratæ , *Obs. I. 27.* ab Harde-ro , *Miscell. cur. decad. II. a. 6.* ab Hartmanno *l. c. a. 5.* a Monichenio , *Centur. II. ep. Barthol. 27.* ab Haenio , *Rat. med. part. II. cap. 7.* Quapropter aut fatearis necesse est , polyposam concretionem posse cordis arcem occupare , nec interim ulla sui præbere inditia : quod tibi , quod Jo. Fantono (qui , *Schol. obs. med. 27.* polypum *cum æquali constantique pulsu* conjunxit) non dabit Morgagnus , nec dabit Haenius ; quorum Ille , qui signis caruit , ortum post mortem existimat polypum , *epist. XXIV. art. 30.* Hic loco allegato *morte tantummodo appropinquante* : aut a poly-porum cordis adhæsiōe implicationeque non erit tibi argumentum petendum , cur iidem sint ante mortem confecti , inque numero morborum habendi .

(a) Assentitur Morgagnus, *epist. cit. art. 31*. Malpighio scribenti polypos cordis, qui a dextris insunt.

tero ventriculo , quia cum capacior sit , plus sanguinis continet , ideoque plus etiam albi corticis , postquam post mortem concreverit . Etenim corticis ejusdem albi crassitudo quantitati respondet cruoris . Præter hæc est etiam sinus is dexter cordis multo minus , quam sinister , tum laxosus tum crassus . Facilius igitur dilatabitur , ut qui minus resistat tum sanguini naturali gravitate post mortem delato , tum ei qui partium imi ventris pondere , supinoque corpore , sursum impelli in inferiorem cavam solet .

subalbo colore esse propter chyli, lymphæque adjunctionem; atro vero, qui a sinistris. Sed chylo & lymphæ additis albidiorē non fieri dexteri ventriculi polypum, nec sinistri obscuriorē, observationes evincunt ab A. Pasta allatæ in epist. de cord. polyp. ec. pag. 58. seq. Eo enim plus albicant tum concreciones polyposæ, tum cortex missi sanguinis, quo minus coercuerint, alligaverintque rubrorum globulorum, & quo plus sanguis alba parte scateat; nam corporis lymphæ ferme est expers coloris, & serum sanguinis utriusque ventriculi cordis, & cujuslibet alijs partis nonnihil tantummodo flavescere solet.

Porro major aut minor sive polypi, sive crustæ sanguinis missi firmitas non est a majori, aut minori seri quantitate, sed a majori minorque vi, qua pars alba sanguinis seu in crustam, seu in polypum versa serum expellit in horum corporum areolis interceptum.

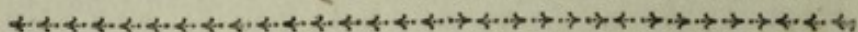
§. XVIII.

Postremo si egressos e corde polypos, inque majora vasa exporrectos inspexeris, facili negotio intelliges eos ipsos post mortem fuisse concretos. Quandoquidem eorundem vasorum majorum ostia, in quibus insidere vides polypos, cordis vicissim claudunt & reserant valvulæ. Eoque facilius intelliges si animadverteris, ejusmodi polypos teretes ubique, tornatos, æqualesque esse; nihil habere ad cordis valvulas lacunosum, nihil extans, nihil inæquale, nihil omnino, quod ullius valvularum earundem nisus offensionisque ostendat indicium. Quod utique magno argumento esse potest, id temporis tantummodo generatos fuisse polypos, cum valvulæ cordis extremo casu conciderint, iterque sanguini naturali gravitate delato patefecerint.

§. XIX.

Interea quæ de polyporum ortu post mortem jam pridem A. Pasta scripserat, si forte legerit (ut valde probabiliter legit),

non moverunt Hallerum (a) ; Morgagnum vero sic , ut funditus quidem tollere noluerit polypos , sed quos veros induxit ,

(a) Certe tantum virum non videntur movisse : nam postquam, *lib. V. sect. 1. §. 9.* plura adduxerit, ut probet cogi sanguinem in vasis viventium; ejusdemque *coagula*, *loc. cit. §. 10.* *polyporum nomine venire* dixerit, polyposque adeo frequenter occurrere, ut *absque iis fere nullum cadaver reperiatur*; continuo paragraphum XI. inscribit, *de polypis veris*, ut jure dubites, an egerit præcedenti (quod non videtur) de falsis. Et si de falsis, haud scimus, quandonam orti: post ne, an ante mortem. Quod si ante mortem, quæri potest, num multo ante, an in vitæ limine. Si primum, erunt polypi veri, non falsi; & quidem tales, ut nulla eos signa comitentur, quod omni probabilitate caret, licet hæc habeat Auctor, *loc. cit. §. 10.* his verbis: *hi sunt polypi in corde magnisque vasis reperi, quos nullum ante mortem symptoma præcessit*: Sin secundum, vehementer dubitaverim an sit veritati consentaneum, nisi observata me fallunt, polypum in superiori sanguinis coacti sede perpetuo deprehendi, ratione habita positus corporis, in quo mortuus est homo. Quod idem ipsum misso usuvenit sanguini, qui in lagena concreverit, cujus superiorem sedem albus cortex, seu pars alba sanguinis sibi vindicat, rubra vero inferiorem. Hoc autem constanter & perpetuo non videtur nisi ei sanguini accidere posse, qui post mortem in pronis vasorum sedibus conquieverit, in quas propria gravitate nititur tum scilicet, cum vires cordis vasorumque, quibus urgetur, aut ex toto fuerint deletæ, aut a vi superatæ, quæ sanguinem, quemadmodum gravia quæque, nisi quid impediat, deorsum trahit.

& Præceptore meo , & me fuisse felicior-
rem . Nam quod ipsi contigit vidisse , &
quidem sæpe , idem Præceptori , & mihi
ne semel quidem adhuc obtigit , quam-
quam non uni nec semel , sed sæpe &
pluribus canibus vivis alteram cruralium ar-
riarum posteriorum filo cupreo (nam li-
neum , quamvis ceratum , aut dentibus
commorsum priores canes contriverant ,
aut pus vulneris ichorque consumpserat)
arctissime constringerem , meorum laborum
collegis D. Aloysio Venantio Medico exi-
miæ intellectus aciei , ac Paulo Antonio
Bianchi experto doctoque Chirurgo supra
relatis §. 1. notis . Nullum enim polypum ,
nec concretionem ullam sanguinis in arte-
ria citra vincturam incisa & diligenter in-
specta , vivente cane , sed integrum per-
petuo fluidumque sanguinem reperi . Si
cui plus fortunæ , aut dexteritatis fuerit
in experiendo , ut quæ Lancisius se ait
esse consecutum , assequatur ; simul ac
certior factus fuero , de sententia dece-
dam ; sin minus in pristina permanebo ,
in meisque ipsis experimentis acquiescam .
Satis quippe pertæsum est fætida canum
custodiæ , eorundemque latratuum .

Cum mihi porro fortuna non respon-

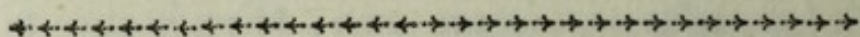
derit iis experimentis , quibus arteriam sic ligavi , ut nullus sanguini aditus relinqueretur , supervacaneum duxi ea aggredi , quæ se deinceps molitum esse Lancisius fatetur (a) his verbis : *Advertendum ulterius ducimus nos vel nullam , vel minimam dumtaxat lateraliter (b) canali hærentem*

(a) De Aneurysmat. *proposit. XXXVIII. pag. 124. seqq.*

(b) Hydraulicæ quidem & hydrostaticæ rationes polyporum adhæsioni vasorum lateribus , in quibus insident , favere videntur . At polypi nunquam vasorum adhærent fere parietibus . Humiditas enim , qua eadem madent , adhæsionem prohibet , eo prorsus modo , quo sanguis missus , postquam concreverit , lagenæ non adhæret parietibus , si antea fuerint aqua madefacti . Vasis vero sanguiferis , quamvis humore perfusis , alba pars sanguinis sæpe manet infixæ , si aspera fuerint , si cryptis , fossulis , aut foraminibus scateant . In hæc enim priusquam concreseat , se se infert liquatæ ceræ instar , cordisque lacertos & valvularum tendines ita sæpe circumplicat , ut avelli postquam induruerit , sine laceratione non possit . Id porro plane liquet . Nam si bovillo corde modo extracto pleuritici sanguinem excipias , crusta ejus alba non aliter cordis parietibus adhærebit , atque in cadaveribus solet , & fibrillas quoque valvularum implicabit , colligabitque (ut post animadversionem Morgagni , *epist. XXIV. art. 30. sum plus semel expertus*) modo cor ita colloces , dum sanguinem excipis , ut pars alba sanguinis , quæ secedit a rubra , ad valvulas usque pertineat . Si denique pleuriticorum cadavera frequenter incideris , non dubito , quin tibi sæpe occurrant polypi , quales

invenisse polyposam substantiam, ubi compressio, & constrictio (arteriæ) non adeo valida adhibita fuerit: unde fluxus liquidi a superiori ad inferius arteriæ segmentum subito non resistit, sed adhuc utrumque perduraverit. Torrens enim sanguinis, cum adstrictum locum pertingit, partim reverberat, partim vero impetu majori fluens crassiores sanguinis partes secum abripit. Sed in corporibus ægritudine aliqua tentari cæptis res aliter potest evenire; nimirum ut vitium constrictionis canalil illico jungatur cum vitio fluidi ad stagnandum apti, unde polyposa concretio, quæ tubi culpa non accideret, vitio fluidi acceleretur.

Hæc sane videntur esse legibus hydraulicis consentanea ; at si ad corpus humanum aptare ea velimus, valde vereor ne non comprobentur eventu. In magnis cer-

describit Hallerus lib. V. sect. 1. §. 11. intertexti cordis lacertis, & ita innati, ut lacerando separare necesse sit, aut demum minimis inter reticulatas cordis interni fibras, quasi radiculis suis infixi; occurrant, inquam, sine prægressis ullis polypi signis, præter spirandi difficultatem, quam ab affecto pulmone, non autem a polypis, duces; mens enim medici, ut ait Hipp. de Gland. n. 10. si bonus & prudens est, ut plurimum causam intelligit.

rumque musculorum compressioni, quam
cuiuspiam *pelliculae*, aut *septo pellucido*,
aut concretioni demum (a) partis albæ san-

+++++

med. part. II. cap. 2. Non facile comprimi sanguinem
nisi arteria tota dissecta in se ipsam coire potuerit,
scite exaravit experientissimus Platnerus, *Instit. Chirur.*
§. 354.

(a) Præclarissimus Senacus, *lib. III. cap. 4. num.*
4. Viscosiores ait esse canum sanguinem, quod diffi-
cile sit illos occidere arteriarum resectione. Viscosio-
rem itidem esse arbitratur de Sauvages *loc. cit.* experi-
mento innixus Lamorieriano, quod supra retulimus.
Tamen experimenta id mihi persuaderi non sinunt;
quin per ea mihi constat, caninum sanguinem fere
concretionem multo infirmiori gaudere, minusque pro-
pterea aptum esse ad resectam obturandam arteriam.
Quocirca *gelatinam illam sanguinis* (quam *pelliculam*
vocant Transact. 1755. num. 10. *quæ super vulnus na-*
scatur, & *septum pellucidum* la Fosse *Obs. pag. 73.*
apud Haller. *lib. V. sect. 3. §. 2.*) qua arteriæ resectæ
dicuntur occludi, aut succo conflari ex incisissimis tunica-
rum fibris emanante, ut Lancisius putat de *Aneur.*
prop. 11. pag. 98. aut e lympha crediderim ex resectis
ejusdem vasis elapsa, & circa arteriarum ora vulneris
aut in ipsiusmet oris concreta. Etenim difficile est,
istiusmodi obturamenta ad partem albam sanguinis re-
vocari, si animadverteris in uno e duodecim aut quin-
decim canibus sanguinem cerni albo cortice obductum,
cum in uno e tribus aut quatuor hominibus, si rite
sanguis ducatur e vena, crustosus apparere sit solitus:
ut longe minor esse deberet profluvii sanguinis metus
in hominum, quam canum vulneribus, si pars alba
sanguinis concrescens in vulnere, non arteriæ vinctu-
ra aut partium compressio, qua uti solemus, utamur-

rim, qui ex incisiss venis extracti recensentur polypi, eos revera polypos fuisse, quales e vasis mortuorum (a) sæpissime educimus; maluerimque, si quando *polypiformia* hujusmodi corpuscula intueri contigerit, ea aut in pinguedinis quæpiam frustula, aut in concretiones effusi sub cute sanguinis, aut fortasse etiam in vermes reponere, non venarum, ut Borellus (b), aliique putant, sed cutis incolas.

§. XX.

Rem itaque maxime dubiam, quamvis a Galeno (c), Græcisque antiquioribus traditam (d), sanguinis concretionem in

(a) Haller. *Physiol. lib. V. sect. 1. §. 10.*

(b) *Centur. III. obs. 4. pag. 199. seq.*

(c) Fomentis utebatur frictionibusque Galenus ad dissolvendum in attonitis sanguinem, quem arbitrabatur fuisse concretum in vasis, *de rat. viñt. class. 7. pag. 27.* Longeque ante eum apud Hipp. *lib. de Morb. sacr. num. 10.* syderatio ducebatur a sanguine, quem pituita coagulasset.

(d) Pituita frigida sanguinem, *coagulat*, Hipp. *de Viñt. acut. num. 39.* Idem *de Morb. I. num. 22. & II. num. 28.* Idem *de Morb. sacr. num. 8. 9. 10.* Atque item bile sanguinem coagulari legimus apud eundem *de Morb. II. num. 6.* Frigidæ pituitæ opinio, ejusque

frigore congelari sanguinem, negat Listerus (a): ut si quis eum viderit concretum in ranis aliisque hujusmodi animalibus, sit valde probabile se (b) speciem quandam vidisse concretionis, nequaquam veram concretionem, grumumque verum sanguinis; quem nec calore solvi cernimus, nec vasorum motu facile dissipari, ut mox dicetur.

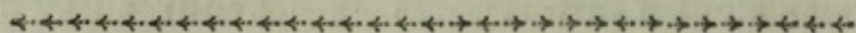
Febris frigore in pulmones impingi, incrassari, non transire sanguinem, caloreque accedente solvi, ex incisis eorum corporibus, qui incunte tertiana moriebantur febre, nos docet Harveus (c). Qualia

(a) Dissert. de Humor. cap. I. pag. 36.

(b) Ita vasa frigus arctat, ut sanguinis globuli comprimantur, sanguisque in exiguis venis & capillaribus arteriis speciem quandam præbeat concretionis in manibus, pedibusque frigore correptis, nigroreque fædatis, Bakerus, *le Mycroscope. part. I. chap. 10. pag. 154. & 168.* Tum vero, ut arbitror, concrevit corruptiturque sanguis, cum vasa frigoris magnitudine emortua, omnem prorsus vim amiserint, qua sanguinem pellunt, gangræna accedente. Vid. Platner. *Instit. Chirurg. §. 207. pag. m. 68.*

(c) *Lib. cit. cap. 16. pag. m. 173.* Ut hæc observatio lucem rei medicæ afferre queat, oporteret auctor ostendisset sanguinem eorum, qui febre *in vigore consistente* decesserant, nimirum eo tempore, quo quam maxime incaluere, in pulmonum vasis fuisse dissolu-

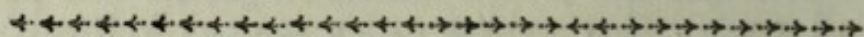
ergo in corporibus hominum quoquo mo-

tum ; nec concretum nisi in iis , qui per initia febris , urgente videlicet frigore , fuere sublati . Quorum sane neutrum puto facili negotio ostendi posse . Harveus credo , cum veteribus censuit , Hipp. *de morb. I. num. 22.* alique post eum , febris frigore cogi sanguinem , solvique subsequenti calore . Cæli certe frigore non coagulatur insectorum sanguis , nec piscium gelidissimis in aquis . Suppetunt quoque exempla sanguinis in hominibus frigidi apud Morgagnum , *epist XLIX. art. 28.* nec propterea coagulati . At demus hunc frigore sive febris , sive aeris coagulari ; ecquo , scire velim , calore dissolvetur ? nam calor interdum eundem coagulat , æque ac frigus , auctore Senaco , *lib. III. cap. 4. num. 12.* quamvis mox idem auctor asserat , nunquam intus in corpore tantum esse calorem , ut coagulet sanguinem secus quam de Sauvages existimat , *Diff. sur la caus. de la Fievre , chap. 6.*

Densior tamen in febrientibus sanguinem agnoscit Senacus, *loc. cit.* magisque divisioni resistentem; quod video confirmatum ab Hallero, *lib. V. sect. 2. §. 7.* Non igitur verisimile est, febris calore extenuari sanguinem, solvique frigore concretum. Febris calorem ad sanguinem coagulandum tendere, existimat Hales, *Hamastatiq. pag. 87. naturalemque iccirco sanguinis motum*, atque adeo vasorum magnopere augere, *ne idem coaguletur*. Et sane vasorum pulsui vim grumos sanguinis dissolvendi adscribit Senacus, *loc. cit. num. 4.* is idem (mirabile) qui num. 12. hæc habet: *Quo fortior est vasorum ictus, eo est sanguis ad coagulationem proclivior*. Similiter apud Hallerum legimus, *loc. cit. §. 8.* *quo robustior homo fuerit, eo sanguinis concretio est celerior & durior: & Memoir. I. pag. III.* *Concretiones sanguinis in vasis viribus cordis, quæ supra modum fuerint, fieri duriores*. Quibus prævit Harveus

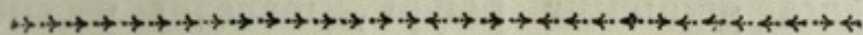
pos in corde, vasisque majoribus excitari arbitrantur; in quorum numero nobilissimus fuit Swietenius; considerent, quæso, non eosdem debere febris calore liquari, propterea quod pars alba sanguinis, qua (a) polypus constat, quin ipse cordis, & aneurysmatum polypus si cum aqua multum ebullierit, non dissolvitur. Simul etiam animadvertant, vi cordis pulmonumque (ut est opinio Senaci (b)) polypum

(a) *Petit. loc. cit. 1732. pag. m. 542. Senacus, lib. III. cap. 4. num. 4. Haenius, Rat. med. part. 2. cap. 7. Fieri ex parte alba sanguinis posse cordis fibrosos polypos, Teichmeyero, de Polyp. num. 10. consentit Hallerus, loc. cit. §. 21. Hoc idem videtur opinatus Morgagnus, dum in suspensis & grumos, & polypos gigni in capitis vasis, & reliquis sanguinis alveis putat, si sanguinem habuerint proniorem ad coagulationem, epist. XIX. art. 10. Cui quidem ultro assentior, modo ne, antequam suspensus moriatur homo, velit ejusmodi concretiones gigni. Siquidem, si quibus legibus sanguis movetur in homine, iisdem moveri ponamus in canibus, collo in laqueum inserto, hos interire mihi certo constat, priusquam ullum concretionis inditium in eorum sanguine appareat. Porro non coagulatur pars rubra sanguinis, nisi ope ejusdem partis albæ, quæ est vinculum rubræ, uti post Harveyum Petitus, & Senacus adnotarunt assentiente Morgagno, epist. XXIX. art. 26.*

(b) *Vis magna est*, inquit hic auctor lib. III, cap. 4. num. 4. *coarctationis albis sanguinis partibus. Brevis namque inter se coheret, corpusque creant durum, ela-*

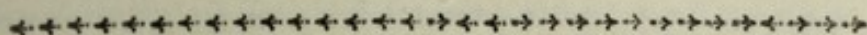
non dissipari, sanguinisque demum missi crustam (a) sæpe adeo coriaceæ esse indolis, ut vix dividi scalpello queat, & vix destrui malleo.

sticum, membranarum speciem interdum præbens retiformium, quod non caloris minus vim, quam cordis, arteriarumque eludit nifus. At idem ipse, loc. cit. cap. 3. num. 4. vidit frigore coactum ranarum sanguinem dissolutum fuisse restituta vi cordis. Si igitur concretio sanguinis vi solvitur cordis, qui fit, ut vis eadem cordis concretionis ortui non officiat? Secus ea ipsa vi cordis aucta, sanguineque vehementius ad vasorum latera alliso, secedere a rubra, cogique partem albam, ait, sanguinis, loc. cit. cap. 4. num. 12. æque ac si quis bacillo hunc quasset; quamvis is idem censeat, l. c. num. 13. motu vasorum effici quominus lymphæ (rectius pars alba sanguinis) separetur a ceteris partibus: talemque motum permixtionis partium sanguinis cunctarum causam esse principem. Et postquam dixerit loc. cit. ad sanguinis concretionem plurimum conferre vasorum inertiam; vasorum inertia, quam affert syncope, quaque horis aliquot vis ferme cordis extinguitur, sæpe sanguinem non censet concreescere. Ita fluctuamus & vacillemus oportet, ipsique a nobis quodammodo dissideamus, si cordis polypos grumosque sanguinis in viventium vasis sustinere placet.

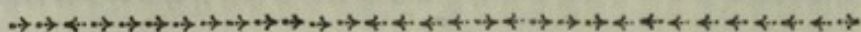
(a) Haller. *lib. V. sect. 1. §. 8.* Missus sanguis in massam pene tendineam abiit, *apud eundem, loc. cit. §. 9.* Phlogisticam crustam sanguinis vix transcindi novacula adnotat item Haenius, *Rat. med. part. II. cap. 7.* Crustam missi sanguinis adeo tenacem, & sectioni resistentem affert Morgagnus, *epist. XLIX. art. 22.* ut vix ac ne vix quidem scindi potuerit.

dolore , & momentanea quiete (a) sanguini-

cap. 6. num. 2. at neutrum satis probat : nec si quis primum probet , secundum sequatur necesse est . Sanguis enim in varicibus non concrecit , ut perspicuum est ex earundem incisione , neque in turgentibus hæmorrhoidalibus venis , neque in iis quæ admodum intumescere ob devinctos artus : certe ipsi nundum concretum his in locis sanguinem vidimus . Qui igitur sanguinem in perterritis mittunt , ut concretum dissolvant , ut natos dissipent polypos , videntur ii magis conjectura , quam re atque experimentis duci : ut si in ranis eximius Hallerus & sanguinem venæ sectione incitari , & ejusdem concreciones solvi sæpe deprehenderit , verisimile sit utrumque horum alio , non ad sanguinis missionem esse revocandum . Potest enim aut ranarum cruciatu , aut internarum quarundam , externarumve partium nisu , aut ratione incognita quaque alia effici , ut sanguis multo celerius cieatur . Quoties animal terretur , inquit de Sauvages *l. c. pag. 234.* scalpello anatomico , corpus tremit universum . Migrant arteriæ in equo bene se habente sexies & trigesies puncto temporis : vinculis vero cultroque vexato terroreque , quinquages , sexages , imo centies saliant , eodem temporis spatio , *Hales Hæmastatiq. pag. 3. num. 2.* Et si demus venæ sectionem causam esse , cur sanguis in ranis incitatus feratur ; ne per eandem celerius moveatur in homine , vehementer potest dubitari ; eo quia Hallerus , *Memoir. I. pag. 111.* in se ipso febricitanti pulsum perceperit nec tardiozem , nec frequentiozem esse factum , dum sanguis mitteretur , & simul ac missus fuerit ; animadverteritque Senacus , *lib. III. cap. 6. num. 3.* pulsum vena secta fieri debiliorem : & quamvis idem auctor , *lib. cit. num. 2.* percipi scripserit frequentiozem ; debiliorem tamen effici non dubitaverit . Pulsus porro frequentia , si robur & fortitudo absit , sanguis non incitatur . Aliter in mo-

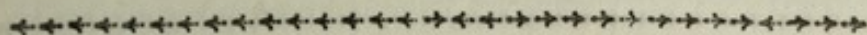
nīs ? Hercule nisi dixeris (minus tamen

ribundis, inque debilitatis exanguibusque corporibus, in quibus quam creberrimi, & quam minimi sunt pulsus, ut vix tantillum sanguinis e corde (si modo quid ejusdem singulis hujusmodi contractiunculis cordis queat ejici) expellatur; incitatius ferri contra Halesii experimenta *lib. cit. pag. 14. num. 5.* dici deberet.

Accedit Hallerum eundem, *loc. cit.* post de Sauvages, *Diff. sur l'inflamm. num. 145. pag. 267.* & Senacum, *lib. cit. cap. 8. num. 8.* censuisse sanguinis missione cordis vires minui; ex quo & sanguinis motum, qui cordis respondet viribus. Unde venæ sectionis emanat utilitas ad febres, & ad sanguinis profusionem, eodem auctore *loc. cit. & pag. 112.* non tamen puto omnes, sed quos sanguinis redundantia parit, aut impetus. Demum ex ipsius Halleri experimentis, quæ legi queunt, *loc. cit. pag. 112. 118. 119. & exper. 193. num. 7.* itemque ex iis quæ Senacus protulit, *lib. III. cap. 6. num. 7.* (quamvis ab Hallerianis, *pag. 112.* adductis dissentiant) evinci potest, vires cordis venæ sectione minui, sanguinemque retardari, modo ne vasa nimia plenitudine laboraverint. Deinde vel in ipsis ranis non modo sanguis retardatur in vasis, dum e venæ aut arteriæ vulnere fluere desiit, sed etiam dum adhuc effluit; quod tum ejusdem concretio indicat, qua vulnus creditur obturari, *Haller. loc. cit. pag. 112, 116.* & passim alibi, tum membranarum arteriosarum contractio, quam idem Hallerus, *loc. cit. pag. 117.* vi mortuæ tribuit, ut qui vivam (haud scio an merito) insectorum vasis deneget, *exper. 66. 75. 76. 81. 120. 132. 147. num. 5.* In homine quoque pluries sanguinem idem ait supprimi, *lib. cit. pag. 105.* e vena ductum, vulnere non obligato. Quod accidere videtur posse, quum vim sanguinis non tantum vis superet cohesionis, qua sanguinis

probabiliter (b)) concrefcere viciffim, &

donantur particulæ, quantum vis ea, qua vasorum
incisorum ora ipsa in se coire nituntur.

Quibus cognitis si moræ sanguinis, aut retarda-
tioni mala tribuas, quæ timor & mæror affert, quæ
equidem minus ad sanguinem referam, quam ad per-
cussas perversasque cerebri nervorumque fibras: cogites
velim, quanto pluris faciendum sit aut meracioris vi-
ni poculum, aut corporis exercitatio, aut frigida cy-
athus a Boerrhaavio propositus ad fibras excitandas, li-
quoresque quoslibet agitandos atque ciendos, quam
venæ sectio. In timore enim, ut notat Hatveus, *de*
Mot. cord. cap. 9. pag. 118. & *11. pag. 147.* cor lan-
guidius & infirmius pulsatur. Hoc excitamus frigida ex-
tremis partibus affusa in animi defectione, quæ non
proderet, si sanguis in hoc morbo concreveret. Sic
Celsus, *lib. III. cap. 19.* ad recreandos cardiacos per-
flatum consulit patentibus fenestris, ejusdemque jussu,
lib. cit. cap. 23. epilepticus super caput multa aqua
frigida perfunditur, itemque attonitus, ut quæ ejus-
dem cordis validissime excitandi vi polleat, *Idem lib.*
cit. cap. 20. Corporis vero exercitatione liquet cor ve-
hementius & celerius moveri, ut si sit fortior, Hales
loc. cit. exp. 12. pag. 69. cor vicies & centies vibret,
dum homine quiescente, quinquies & septuagies mi-
care solet.

(a) *In momentanea vasorum quiete partem albam sanguinis suum nisum sequi*, ait Haenius, uti ante dictum est, Rat. med. part. II. cap. 7. *ut in educto sanguine*; quum videlicet, puto, alba crusta obducitur. Ait etiam: *si quies oritur in humorum circuitu ut in terrore, conspectuque rei horrida, & animi defectione, sanguinem solidescere incipere*. Ait item: *minima cordis arteriarumque quiete, sanguinem solidescere*. Ipse ex clarissimo auctore averem scire, si viveret, cur in sempiterna mortis quiete non similiter pars alba sanguinis

destrui polypos, illud non facile intelliges,

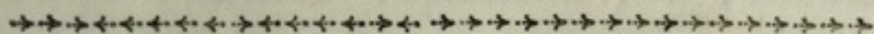
quomodo manere polypus queat, & signa deesse adscribi polypis solita. Etenim simul ut homo convalescit, statim pulsus, qui secundum naturam est, redit, & ceterarum partium vitia quæque recedunt.

Concreſcere perſæpe ſanguinem vel in integris corporibus Hallerus exiſtimat, *exper. 20. num. 6. eundemque deinceps ſolvi poſſe, exper. 6. 7. 60. 93. & 155.* Dubium tamen mihi eſt, exquisitæ ne veræque ſanguinis concretiões fuerint, quas Vir inſignis memorat, an ſpecies tantummodo & ſimulacra earundem: cujuſmodi videntur eſſe quas idem vocat, *Memoir. I. chap. 3. pag. 55. coagulum le plus ſimple; quasque profert exper. 6. 7. 88. & 152.* Quandoquidem iſ idem docuerit, *Phyſiol. lib. VI. ſeſt. 1. §. 27.* ſanguinem arteriarum parietibus, quamvis aveat adhærere, iis tamen non adhærere *in vivo ſanoque animale.* Quin etiam neque ad arterias intus aſperas, inæquales, rigidas, oſſeiſque ſquamis obductas; ubi aut nulla aut quam infirmiſſima eſt lateralis preſſio; fere non inhæreſcit, ut exempla teſtantur, etiamſi partes albæ ſanguinis, quarum ope iſ concreſcit, ſegnius moveantur, quam rubræ, iterque ſuum procul a vaſorum axe, in quo ſanguis vehementius cietur, conficiant, *Haller. Exper. 134.*

Quomodo porro veræ polyposæ concretiones queant solvi, vix ac ne vix quidem intelligo, si verum est quod vim caloris non minus quam cordis eludant, ut docet Senacus, *lib. III. cap. 4. num. 4.* is, qui præterea ad vim cordis, qua cietur agiturque sanguis, visendarum fibrarum ortum revocat, quibus polypus gaudet, & crusta sanguinis ejusdem ipsius judicio vacat; cum tamen ex Mangeto liqueat, cui est assensus Hallerus, *lib. V. sect. 1. §. 9.* missum sanguinem in massam pene tendineam abiisse, fibris implicatis contextam, Itemque si verum est quod tradit Hallerus,

Quocirca quoties legi apud Hallerum, *lib. cit. sect. 2. §. 7.* de grumo illo effusi sanguinis ex præcipiti casu ab alto contracti in cellulosis musculorum ossiumque intervallis, pondere unciarum duodecim, putrefactionis ope fuisse dissolutum, sanguinisque orbi restitutum; toties mecum ipse cogitavi, an tumor ille, magnitudine quasi caput alterum æquans, ad id tumorum genus referri posset, qui non e sanguine gignuntur effuso, sed ex arcuata distentione fibrarum,

creati, qui horas aliquot voraginibus fue-
re submersi, ex iisque extracti perfrigidi;
quomodo tot (b) cardiacis, tot hystericis

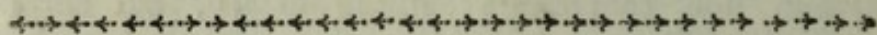
quique non ad magna modo vulnera accedunt, ut inquit Hippocrates, V. Aphor. 66. *Si in vulneribus fortibus, & pravis, tumor non appareat, ingens malum, verum etiam contusiones, & fracturas, quæ magnæ fuerint, solent subsequi. Unde & faciei quoque color peti potest Ætiopis similis, cujusmodi haud semel ipse viderim ortum præcipue sub oculos, vicinasque partes ex ingenti capitis dolore, qui sine ullo tumore exercebat hystericas, quique eodem prorsus modo sensim fuerit dissipatus: nam tumori, quem effusus sanguis concitat, scalpello fere succurritur, incidique scrotum jubet Celsus, lib. VII. cap. 19. si quando in id sanguis defluxit, aliquidve concretum ex eo decedit.*

(a) In longis animi defectionibus sanguinem aliquando non concrecere, neque in iis, qui horas quatuor, quinque, & plures etiam fuere submersi, opinatur Senacus Op. cit., idque tum fortasse accidere reor, cum homines e morbo recreati protinus convalescunt. Quod si pereant syncope, aut aquis moriantur submersi, polypique seu in corde, seu in vasorum truncis insideant, qualescunque fuerint & quoquo modo fabrefacti, ecquis est qui ad animi defectionem, qui ad aquarum ingulationem ortum non revocet eorundem? Tantum sæpe in rebus medicis sensus, quos fere consulimus, iisque in caussarum efficientium perquisitione primas deferimus, nobis illudunt!

(b) Defunctas & mortuis adscriptas mulieres aliquando revixisse, Lancisius comperit, *de Subit. mort. lib. I. cap. 13*. Hystericas plurimas mortuis similes post triduum revixisse narrat Ballonius, *Confil lib. I. pag. 132*. Willisius, *de Apopl. cap. 8. pag. 197. in nonnullis*, inquit, *post magnam in occipite gravitatem*

aliisque morbis tentati, in quibus dies aliquot, ne dum horas, tantum fuerit deleta vis cordis, quomodo, inquam, fuerint restituti, convaluerintque obstructo corde polypis, vasorumque truncis hujusmodi corporibus impeditis.

Cumque exteriores partes & a corde remotiores multo magis frigus, quam interiores occupet, quid est, quod polypi, frigoris orti magnitudine, non in extremorum vasis, sed in cavis cordis, vasorumque truncis occurrant? Quæ sane argumento esse queunt, nec pertenui quidem, ut acutissimo Listero assentiamur affirman-

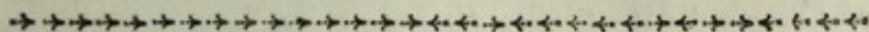

*animæ deliquium, cum repentina functionum omnium animalium privatione, succedere, in quo laborantes immoti, & insensiles, cum pulsu & respiratione valde diminutis, & vix perceptibilibus, & per totum frigescentes, per plures horas, imo diem sæpe unum aut alterum mortuis similiores, quam vivis, decumbunt. Novimus interdum taliter affectos, cum frigescentes, atque pulsu & respiratione penitus aboleri visis, obrigescerent, pro defunctis vere habitos fuisse, atque cista ferali impositos, tandem post duas, aut tres dies revixisse. „ Hominum demum, qui biduo, triduo, quatrinduo pro mortuis habiti sunt immensam „ se ait „ vim collegisse „ eruditissimus Hallerus, *Physiol. tom. II. pag. 15. addend. ad tom. I. pag. 332.**

ti (a) post Philosophum (b) : *Humores nuspiam in toto sanguinis orbe corporari, non in arteriis venisque : & quemadmodum sanguinis globuli semper iidem sunt, ita serum per se nuspiam coagulatur, cohæretque, ipseque adeo sanguis æternus liquor est : dummodo, addixerim, non effundatur.*

§. XXII.

Scio fore non paucos, qui modo alato Listeri loco adversentur, eorum fulti observationibus, qui sanguinem ex arteria supra vincturæ locum pertusa viderint exivisse concretum; qui eundem in insectorum vasculis coactum deprehenderint, inque ranarum aneurysmatibus viventium, sive ipsis per se ortis, sive scalpello excitatis; in umbilicalibus item arteriis; ad oras pariter vulnerum; intus similiter in corde; inque vasis demum sanguiferis, quo sanguinis prohiberetur effluxus. Non

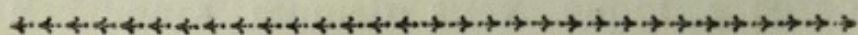

(a) De Humor. cap. 40. pag. 318.

(b) De Partib. anim. lib. I. cap. 5,

ego his sum, qui cuique fidem derogem, ne dum summis viris, qui isthæc observarunt; omni tamen asseveratione affirmaverim, nundum me, ex incisis venis unicum sanguine seu hujus grumum quempiam, seu polyposa frustula vidisse exeuntia: neque licet sæpius expertum ex cruralis arteriæ vulnere, in canibus supra vinculum eidem injectum inflicto, coagulatum fundi sanguinem, neque in crurali itidem arteria devincta, & post viginti dies, & amplius aperta & patefacta, ullum nundum, ut dictum est, insidentem, dum animal viveret, reperisse polypum, nec ullam quamlibet aliam sanguinis concretionem.

Saltem ne, inquires, qui vinculis hinc illinc intercipitur, sanguis concrescet in viventium corporibus? concretum quidem hunc dicitur vidisse Drelincurtius (a), concretum Senacus (b); sed mihi non li-

(a) Ex ejusdem exper. Draper. de Pleurit. Leid.
1681. apud Haller. *lib. V. sect. 1. §. 9.*

(b) Lib. III. cap. 4. num. 14. *Tamen si denudatam arteriam, inquit Bakius diff. de Cord. cap. 2. supra infraque ligatam, inter duo vincula in longum ape-*

varicibus, qui in aneurysmatibus, inque
saccis (a) continetur eorundem.

Extrinsecus porro venis, arteriisque
adnatus pertusis (b) is erat grumus, quo

(a) Nunquam enim intercipitur sanguis in aneurysmatis sacco, sed continenter in hunc ex pertusa fluit arteria, & ex eo ipso vicissim in arteriam fluit.

(b) *Pars materia lymphatica*, docente Hallero exper. 20. num. 5. *ex incisfis venis exit, & concretum gignit circa oras vulneris, quo ejusdem obturamentum munitur, ex acervo globulorum rubrorum conflato*. Videantur quoque ejusdem *experimenta* 167. 180. 183. 234. & pag. 287. & 303. Alibi materiam silet lymphaticam, & grumulum tantummodo incisa vasa obturantem nominat, ex rubrorum globulorum congerie confectum, uti *exper.* 160. 161. 162. 163. 193. Est tamen ubi albam concretionem sæpe a se visam ait auctor, *exper.* 180. intus in incisa vena, per quam sibi aditum aperirent globuli, quoad eadem dissiparetur. Tale quidpiam sibi visus est vidisse Leeuwenhoechius, ut infra dicetur. Sed concretiones, quæ sint ejusmodi ut trajiciantur a globulis ab iisque solvantur, aut liquefiant & diffundantur calore accensæ candelæ, *Haller. exper.* 6. & 7. abhorrent a sanguinis concretionibus, quas quotidie cernimus, e vena ducti, aut in cava corporis effusi: ut quis merito dubitet, an hi duo Viri præstantissimi, alique post eos, non veram exquisitamque sanguinis concretionem, sed speciem tantummodo concretionis viderint: quo nomine vel ipse eam appellat Hallerus, *exper.* 58, quæ cursu sanguinis, aut *exper.* 155. quæ venæ sectionis ope dissolvebatur.

Dubitare item quis poterit, certum ne sit occludi arteriæ vulnus liquore quopiam coagulato, ut idem

fluxum sanguinis fuisse sublatum, pluri-

+++++

ait, *Memoir. I. pag. 116.* an sanguinem suppressi arteriæ contractione, credere liceat, ut is idem innuit *lib. cit. pag. 117.* Arteriæ vulnus alia etiam ratione potest claudi, contractione nimirum ejusdem membranarum, quam is ipse auctor vi tribuit mortuæ: de qua pariter contractione videtur locutus *exper. 102. num. 4.* Quamvis tamen vitalem, seu muscularem contractionem vasorum insectis deneget, *exper. 20. 101. 102. 120. 132. 147. 198. 200.* itemque *Memoir. I. pag. 84. & 141.* necnon *II. pag. 307.* Et quamvis vulnus venæ hiare dixerit *exper. 179. & 192.* eandemque esse arteriæ diametrum sanguine refertæ atque exinanitæ, *exper. 86. & 102. num. 6.*; dubitandi tamen ansam præbet non modo analogiæ ratio, ducta ab animalibus sanguine calidis, sed etiam auctor ipse, qui *exper. 91.* scriptum reliquit; *Arterias sæpe in ranis quamplurimum pallere experimentorum initio*, earumque diametrum maxime minui, ut hæ eadem globulorum filo pertenui pateant, donec sensim amplificentur, & sanguine impleantur. Libenter sane eo in casu vitalem arteriarum contractionem agnoverim sive bestiolarum illarum metu, sive dolore commotam; facile namque est intellectu, quemadmodum vis nervosa ad musculosas arteriarum fibras accedens, eas incitare, & reprimere valeat: itemque & contrahere, & extendere, tensasque etiam & immobiles reddere: ut ejus similiter impulsu queat effici, quominus considat arteria sanguinis expers, idem *exper. 86.* nisi fortasse aut aere, aut invisibili quopiam liquore (quo de vid. Haller. *exper. 93.*) fuerit expleta. Collabi tamen vasorum parietes, simul ac iis sanguis subducitur, Leeuwenhoech. *Epist. physiol. pag. 406.* fere solent, nisi in os fuerint, aut cartilaginem versi.

Quod vero ad venæ arteriæque hiatum pertinet, nisi si ostenderis sic plagam patere, ut ad cavum ea-

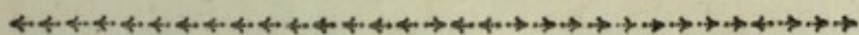
læ, quæ non raro ex utero, interdum ex vesica, stomacho, pulmonibus aut seorsim, aut una prodeunt cum effuso sanguine. Ex quo merito dubitaverim, quem polypum fuisse e vasis sanguiferis ductum (cujus extractione sanguinis profluvium renovaretur) est opinatus Petitus (a), an ejusmodi caruncula fuerit polypiformis, ex albo cortice effusi concretique sanguinis conflata ad (b) tendinis robur, & figuram accedens. Fere namque usuvenit, suppressum sanguinem, si quid hujus ejusdem concreti prope vulnus evellas, aut si vulnus, oras explorando, irrites,

adde, quæ idem Morgagnus habet, *loc. cit.* eaque quæ narrat de lacertis, bufonibus, ranis ex ore, ano, genitalibus ab Ancilla Altemburgensi ejectis.

(a) *Memoir. de l'Acad. R. 1732. pag. m. 544. seq.*

(b) Quem putat polypum fuisse Petitus, *loc. cit.* rectius fortasse (nisi pseudopolypus fuerit) extremum nervi, aut tendinis dixeris cum Martiali, observationis auctore, habitæ anno 1694. Tam enim nervi, quam tendines vehementius, quam caro, corruptioni resistunt, ab eaque non raro, *Celsus lib. V. cap. 26.* ipsi per se resolvuntur, & abscedunt. Sin ita extrahantur (quod probabiliter puto factum in observatione Martialis), ut vulnere oræ, quæ in se ipsæ coiverant, diducantur, non est cur mireris, si sanguinis fluxus revertitur.

sanguinis, sive rubræ ejusdem, sive albæ partis præferrent. Semperque sum suspicatus, quod ut primum exinaniantur arteriæ, compulso retro sanguine, qui pergere nequeat aut per devinctas arterias, ut in experimentis Emeti (a), nostrisque (b), aut vi naturæ per ductum arteriosum, perque umbilicales arterias (valde probabiliter post ortum nascentium ordine inverso contractas), statim concidant vasorum eorundem tunicæ, partiumque circumsitaram pressu & arctius coeant, & viscosum succum quempiam sive per poros inorganicos, sive per exhalantium ductuum ora emittant, quo ipsæ eadem tunicæ penitus glutinentur, & ferruminentur in ligamentum. Qua, puto, ratione, & quibus, ni fallor, albis fortibusque vinculis, haudquaquam ex concreto sanguine conflatis, in morbis (c) præsertim longis, pulmonem pleuræ arctissime conjunctum cernimus, in-

(a) Apud Haller, *Memoir. I. cap. 3. pag. 44.*

(b) Vidi plus semel arteriam cruralem in canibus, quam arctissime constrinxeram, coalitam & solidatam supra vinculum: interdum vidi perviam quidem, sed minus capacem usque ad ramorum exortum.

(c) Pozzi, *Epist. anat.* pag 69.

sanguinis, qua globuli vinciuntur rubri, ortum ducere, certo constat. Atque partem hanc albam *fibrosam densioremque* sanguinis, quæ *reliquarum est vinculum*, Harveo (a), & re ipsa testibus, non inesse vivo sanguini (ei nimirum, qui e corde per vasa in omne corpus diffunditur, indeque ad cor redit), idem putat Harveus: quasi velit dicere eximius ille vir, id, quo sanguis cogitur & soliditatem acquirit, non ante oriri, aut certe vim coagulandi sanguinis nancisci, quam idem sanguis effundatur e vasis, aut vitam amiserit animal.

§. XXIII.

Restat, ut ad experimenta respondeamus, quibus sibi inquit (b) constituisse Hallerus, sæpe sanguinem in ranarum aneurysmatibus concrevisse. Cum autem id pene toties accidisse scripserit, quoties aneurysma introspexerit, rationi consentaneum est (si modo collatio inter ranam

+++++

(a) *De Generat. Animal. exercit. 57. pag. m. 293.*

(b) *Memoir. I. chap. 3. pag. 55.*

Pudet me dicere , quid sentiam , ne videar summo Viro adversari . Quædam tamen , non pugnandi animo , sed veri inquirendi causa , dicere aggrediar , de quibus dubitem . In his igitur , quæ ex Morgagno adduximus , dubitatio esse potest . Etenim si in aneurysmate decem , exempli gratia , aut viginti , aut triginta annorum nullo negotio polypus nascitur , in eo pariter nasci videtur posse , quod unius tantum fuerit , aut duorum , aut trium . Non enim hydraulicæ & hydrostaticæ leges infinitam , puto , temporis diurnitatem postulant , ut partes sanguinis a se invicem sejungantur , cum nisu ac pondere sint inter se adeo dispares . Ex quo si in animalium corporibus sic leges non complentur hydraulicæ & hydrostaticæ , ut partes sanguinis a se invicem discedentes polypum creent majori parte aneurysmatum , ut exemplis infra afferendis palam fiet , neque in minori eorundem

partes dividi, cogique scribit Petitus, Memoir. de l'Acad. R. a. 1732. quamvis non probet, nec facile probasset, omnino non moveri sanguinem in vasis vinculo interclusum; nec satis probet, ut alias diximus, in eisdem cogi interceptum.

parte compleri verisimile est, etiamsi expleta saturataque annis fuerint.

Neque minus dubia videntur, quæ idem auctor gravissimus habet de polypi natura, & crustæ albæ sanguinis. Se namque vidisse, ait (a) polyposas nonnullas concretiones colore quodam lurido, nedum obsoleto, substantia autem præter modum exsucca, ut quanto magis, inquit, ab iis discrepant omnibus, quas in cordis ventriculis unquam viderim, tanto magis significant, non se, ut has novissime productas, quippe non ut hæc, sanguinis similes, qui unquam mihi se obtulerit, postquam pridie in vitreo vase concrevisset, examinandum, sed non longe aliter ad tactum aspectumque se habentes.

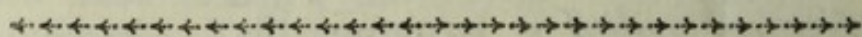
Dubitandi ansam præbet Marcellus Malpighius polyporum æque propugnator, ac crustæ albæ sanguinis scrutator solertissimus, qui (b) pluribus luculenter ostendit nihil interesse inter polypum, & albam crustam sanguinis: quibus præclarissi-

+++++

(a) *Loc. cit.*

(b) *Dissert. de Cord. Polyp. apud Manget. Biblioth. anat. tom. II. part. 2. pag. 120*

etiam cadavere, non tantum videntur perspicua, quantum rei pondus momentumque, qua de agitur, requirit. Quocirca ut eorum veritas eluceat, quæ in *Epistola de Cordis polypo* protulit A. Pasta ad ejusdem polypi, polyposarumque concretionum sedem illustrandam, non tam positum cadaveris, quam hominis morientis positum, qui saltem per horam ab interitu servetur, attendas necesse est, ut (a) rectius de sede polypi, polyposarumve concretionum conjecturam facias. Has siquidem perpetuo sitas in superioribus vasorum sedibus reperiēs, nunquam in pronis. Cum enim in has sanguis, homine mortuo, naturali gravitate feratur, in iisque consistat, ita mox in partes dividitur, ut quæ albæ, seu polyposæ fuerint, supra disponantur, subter vero rubræ,

(a) Præter hæc variat quoque sæpe cordis situs, ut in *Epist. de cord. polypo pag. 72. seq.* itemque vicinarum partium habitus, forma, magnitudo, & alia id genus, quæ difficilem conjecturam reddunt de sede polypi. Difficile est insuper hominem locare mortuum eo prorsus modo, quo locabatur in lectulo animam efflans. Hic nunquam tutius de sede polypi coniecimus, quam in capite, & præsertim in superiori falcis sinu, uti adnotatum est *Epist. cit. n. XXI. pag. 70. seq.*

riam considerare possimus : uno modo , cum earum respicimus situm , quem occupant ; altero , cum figuram formamque quam habent . Situm earum perpetuo equidem deprehendi , qualem in albo cortice missi sanguinis , summum videlicet in grumo , collatione facta ad vasorum iter seu pronum , seu acclive , corporis positioni respondens , in qua homo interiit , & in qua post interitum immotus horam unam , quod minimum sit , manserit . Figura vero & imago earundem , qualiscunque fuerit , non efficit , quominus eadem ipsæ partem rubram sanguinis , quæ maxima sit , subter se habeant , cujus utique descensui non modo ortum suum debent , sed etiam dignitatem loci , quod in grumi , seu partis rubræ vestigio concrecant .

Interdum tamen accidit (& frequentius quidem in cordis caveis , inque ejusdem auriculis & aneurysmatibus , quam in arteriis venisque , diametrum quæ secundum naturam est servantibus) , ut quamvis a massa sanguinea in vasis reside polypus fiat ; tamen non tota pars sanguinis rubra infra polypum sita cernatur , sed ejusdem aliquantulum intra polyposam substantiam sive corticibus instructam , sive

horum expertem interjiciatur, interdum etiam sic in ejus media parte contrahatur, ut qui polypum ante mortem sustinent natum, perforatum ad aditum sanguini præbendum esse contendant. Cujus quidem rei causam, ut tot aliarum, ignorare me fateor. Rarissimum tamen est quod polyposo corpore intus (a) undique aneurysma vestiatur, aut cavum quodpiam aliud sanguinis receptaculum: & si quando vestitur, nondum (omni asseveratione affirmaverim) ejusmodi mihi se obtulit, ut per eum sanguis transire posse videretur (b).

Ceterum quot unquam vidi polypos, & quot in locis vidi, totidem utplurimum vidi figuram vasorum referentes, in quibus concreverant, si modo tanti fue-

(a) In magnis aneurysmatibus, vel sacci formam habentibus *inveniri quendam veluti fornicem polyposogrumosum* tradit Lancisius de Aneurysm. prop. 61. pag. 145. & locupletissimus de Haller lib. VI, sect. 1. §. 15. inquit: *In meis experimentis, & in cl. virorum adnotationibus aneurysmata fere fornice polyposo, & grumoso obducuntur.*

(b) Confer ea quæ de polypis cavis exaravit insignis A. Pasta in Epist. de polyp. cord. num. XXIV. pag. 75. seq.

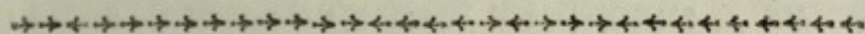
concreti sanguinis. Quot figuras, quot formas speciesque non habent polyposæ quædam concretiones, quæ ex utero sæpe prodeunt in mensium lochiõrumque profuvio? ut si membranarum, quibus sepiuntur, compositionem scrutari velis, si mirabilem fibrarum ductum atque contextum, si incredibilem denique earundem fabricam, teneri vix poteris, quin putes, id effici non posse sine sentientis naturæ solertia; cum tamen re ipsa constet, nisi me plura experimenta fallunt, eo prorsus modo hujusmodi corpora fabricari, temporisque eo prorsus spatio, quo in mortuorum vasis polypi gignuntur, & crusta missi sanguinis in lagna; & quamvis figura sæpe differant, unam tamen eandemque esse albæ crustæ sanguinis, ac polyposarum concretionum uteri naturam; unam eandemque harum utrarumque atque polyporum cordis, vasorumque sanguiferorum.

Quid? si Morgagnus partem quandam polypi osseam viderit (a) aneurysma obsidentis supra iliacarum exortum. Nihil

(a) *Epist. XXXVII. art. 40.*

riore aortæ facie ossea illa squama intercipi comprehendique potuit parte alba sanguinis, atque una condescere post gibberæ anus interitum. Potuit demum etiam osseæ eidem squamæ firmitus adhærere polyposa concretio, quam (a) squama arteriæ membranæ, ut ea ipsa simul cum polyposa concretionem extraheretur, putareturque esse pars polypi.

Eadem fieri conjectura potest de polypo, quem tendineum Panarolus (b), & Peclinus (c) se vidisse affirmarunt, quem osseum Senacus (d), quem lapidi similem Snellus (e), quem conversum in mate-

(a) Adnotat idem, *epist. XXVI. 11.* vel ex ipsis vertebra vitiatas magnam osseam squamam ab ipsis nullo negotio fuisse detractam. Pariterque is idem scribit, *epist. XXI. 47.* internam aortæ aneurysmatis substantiam nonnullis in locis laxam adeo fuisse, ut ex ea squamula nullo negotio avelli possent.

(b) Pentecost. II. obs. 11. Hanc historiam Lancisius proposuit, de *Aneurysm. prop. 38.* quam & Pasta notavit, *Ep. de cord. polyp. pag. 33. seq.* His cl. Macoppii polypum addiderim aortæ aneurysma occupantem, quem *tendinosus principis* auctor exornat, *tendinosisque quibusdam vinculis*, *Epist. de Aortæ polyp. LVI. p. 72.*

(c) Haller. *lib. V. sect. 1. §. 11. not. (1).*

(d) Idem loc. allegato.

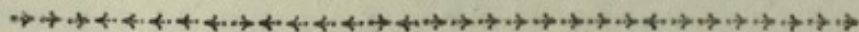
(e) Idem ibidem.

riam lapideam Valentinus (a), & si quem
demum alius in adamantinam protulerit
mutatum.

§. XXIV.

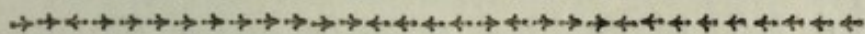
Quocirca duo hæc si memineris , quorum primum est : polypum , qui cordis dicitur , polyposasve concreciones hujusmodi quaslibet nihil firmitate , nihil substantia , nihil structura differre a crusta alba missi sanguinis ; alterum , cordis eundem polypum , polyposasque concreciones omnes , ubicunque fuerint , nisi cadaveris concussu volutatione aut incisione depellantur , superiorem perpetuo grumi sedem obtinere , pars vero rubra sanguinis inferiorem ; si hæc , inquam , memineris , plura expedies , quæ aliter solvi non facile queant .

Multo tamen pluris valet ad pe-
robscuram difficilemque solvendam de po-
lypis quæstionem, polypi situm novisse,
quem sibi perpetuo constanterque in gru-
mo vindicat, quam substantiæ similitudi-

(a) Apud Senacum *lib. IV. cap. 10. num. 4.*

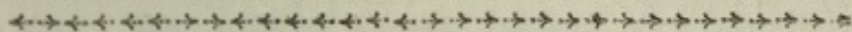
nem inter polypum & crustam albam sanguinis . Polypi situm visus est attigisse Petitus , Vir ingenio prope singulari , quum inquit (a) : *interdum substantiæ hæ duæ (nimirum alba & rubra sanguinis) seorsum concrefcere cernuntur , & tum grumum partim album , partim rubrum conficiunt ; ut pars alba sanguinis , quæ levior est , supra rubram locetur , dummodo cadaver , ut plerumque accidit , in positione horizontali moriatur , donec frigescat .* Id ipsum me docuit mortuorum incisio , cui annos ferme sex in Nosocomio huic nostro , & alibi Provinciæ ex jussu Magistratus Sanitatis , operam dedi ; ægrotantium morbos , horumque signa notando atque animadvertendo , eorumque quot interierant , tot secando , postquam , qui interdum moriebantur , ferme omnium positum attendissem , qualis fuerit extremo spiritu , & horam amplius ab interitu , quo rectius con-

(a) Memoir. de l' Acad. R. de l'an. 1722. pag. m. 542. Consentit cl. Petito Patavii P. P. *epist. XXIV. art. 26.* nihilo tamen secius non ausus est omnem de polypis opinionem deponere , veritus , utpote vir prudentissimus , ne cui incognito & non probe perspecto assentiret.

singulis crustam polyposam emittat, aut non ejusdem crassitudinis, aut formæ, aut densitatis, aut coloris, aut structuræ.

Quamobrem mirari desines , si ventriculorum cordis alterum tantummodo polypus occupet , aut auricularum ejusdem alteram ; si (a) densior, exempli gratia, in dextero cordis sinu , & tenuior occurrat in lævo , si demum alter albicat , alter flavescit , aut rubet (b) . Nam albicat , qui flavescens serum expresserit ; flavescit , qui multum ejus seri intus retinuerit . Etenim qui mollior est & tenerior sive

(1) *Densior polyposa concretio*, quæ pertinebat in arteriam pulmonarem, Morgagnus, epist. XXI. 29. *Sinistra concretio non minus ramosa firmiorem habuit truncum*, substantiam intus compacta carnis referentem, quod corpus quoddam quasi nerveum cingebat, idem epist. XI. 22. Cor concretiones duas habuit polyposas, alteram in dextero ventriculo subflavam & viscidam, quæ in auricula... alba fiebat duriorque; alteram albam & duram in sinistro ventriculo ec. idem epist. VII. 9. Postrema hac observatione confirmantur quæ modo dicta sunt de crustæ sanguinis polypique colore. Flavescebat polyposa concretio, quæ viscidior erat molliorque, nimirum ejus ea pars, quæ in dextero insidebat ventriculo; alba fiebat in auricula, quod ibi esset durior.

(b) Rubet polypus, itemque crusta sanguinis ob vim globulorum polyposis, albisque particulis interceptorum. Hinc interdum rubet adeo crusta sanguinis, ut distinguere non queat, nisi bacillo perforetur.

polypus sive cortex missi sanguinis, tardius ægriusque contrahitur exploditque serum, qui secus fibrosior & fortior est, celerius ac vehementius.

Deinde intelliges quo pacto sanguis e vena ductus videri queat optimus, etiamsi in cordis ventriculis, aut in ejusdem auriculis, aut ubicunque demum insideant polypi. Itemque cur interdum etiam horum nulli occurrant usquam, quamvis (a) missus per morbum sanguis crustam ad grumi superficiem emiserit. Nam nec crustam sanguis ad superficiem tollit, nisi (b) quædam cautiones adhibeantur, dum mittitur, & statim atque missus est; nec in cavis cordis sanguiferisque cadaverum vasis polyposas concretiones gignit, nisi dum sanguis concrevit, cadaver sinas immotum; & nisi vis ulla intus in corpore sanguinem nondum concretum commoveat, veluti succorum effusio, aut se se expandentis impetus aeris elastici; quibus aut ex toto, aut magna ex parte secessio

[illegible]

(a) Morgagnus, *epist.* XVIII. 30.

(b) Vid. Epist. Pastæ de cord. polyp. num. XV.
pag. 61. seq.

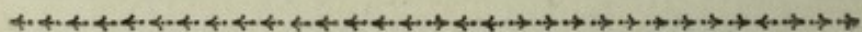
partis albæ sanguinis prohibetur . Hinc etiam intelliges , quomodo polyposo per morbum apparente sanguine , non nisi parvula polypea crusta in dextero cordis ventriculo insederit auctore insigni Morgagno (a) : & quo demum pacto potuerint ; ut idem habet Morgagnus (b) , *cadaveris nona a morte hora dissecti fumantia calere viscera , & sanguinem ex eorum incisis venis calentem exire & fluidum ; tametsi polyposæ concretiones educæ sint postea non modo e cruralibus venis , sed etiam e corde* (ubi notes velim æqualem per morbum fuisse pulsum , nec reliqua signa fuisse observata polypis affigi solita) intelliges , inquam , quo pacto id omne quivis fieri , si animadverteris crustam sursum tolli , cogique , dum sanguis adhuc calet ; pariterque in lagena concreescere , quæ demissa in calidam fuerit ; non secus atque in suspensorum canum vasis , adhuc ubique calentium .

Tum assensum retinueris si quis Mal.

(a) *Epist. XXI. art. 34.*

(b) *Epist. cit. art. 6.*

pighium secutus (a) in vasorum dilatatione quæ polypo obsidentur, notam velit, qua polypi a falsis internoscantur, ponere. Nam si albam crustam missi sanguinis intuitus es, qualis interdum prodit, qualemque cl. viri videre, non plus quam corii tendinisve similem, quæque vix scalpello incidi possit (qua hercule duriores ullum polypum unquam non reperi, nec te facile reperturum puto) arteriarum vero dilatatarum membranas fere duriores inspexeris, sæpe etiam in cartilagine veras, sæpe osseis squamis vestitas ac septas; rationem inire nequibis, cur si polypus arteriam dilataverit, nihil plus is firmitatis, nihil plus duritiei, quam quantam crusta habet sanguinis, consequatur. His adjuuge illustrem Senacum ab opinione Malpighiana dissidentem, ubi inquit (b): polypo arterias occupante, congeri oportere

(a) Hoc veri polypi indicium olim Malpighius proposuit, *Posthum. pag. 45. Haller. lib. V. sect. 1. §. 11. not. (q)*. Cui consentit idem Hallerus in textu cit. loc. inquit; *Ea pars sanguinei receptaculi, quæ polypum continet, utique super naturam legem dilatatur, cum præter polypum etiam sanguini spatium esse necessesse est.*

(b) *Lib. IV. cap. 11. num. 10.*

sanguinem in cordis ventriculis ; sin ven-
triculos occupet , in auriculis ; si in his
ipsis insideat , in venis cava & pulmona-
ri ; vasaque proinde , in quibus sanguis
fuerit accumulatus , expandi .

Quod si aves Senacum audire consentientem Malpighio, ajentemque (a) *generatim dici posse, polypos quoque, qui in vasis non dilatatis occurrunt, in falsorum numero esse ducendos* (quamvis idem auctor (b) causam morbi, qui Patinum sustulerat, scite videatur in aortæ aneurysmate, non autem in cordis polypo, ut clarissimus Macoppius existimat (c)) ponere; quamplurimos invenies qui polyporum ortum ab arteriæ dilatatione, seu aneurysmate repetant, vix ullos qui arteriarum dilatationes ad polypos revocent. Præter hæc si locatum videris polypum in venarum truncis ramisque majoribus, in cordis ventriculis ejusdemque auriculis, quorum parietes nihilo densiores, nihilo

[illegible]

(a) *Loc. cit.* num. 4.

(b) *Loc. cit.* num. 12.

(c) *De Aorta polypo epist. med. num. LVI. seq.*
 Conferantur A. Pastæ in eandem animadversiones,
Epist. de cordis polypo ec. num. V. pag. 21. seq.

duriores, quam par est fuerint, nedum in cartilagineam, osseamve naturam versi aut ex toto, aut magna ex parte; animadverterisque ejusmodi cava, immisso aut aere, aut tepido liquore, adeo dilatarī solere, ut modo duplo, modo amplius duplo evadant capaciora; facile perspicies eandem capacitatem consequi ea posse, ubi vasorum parietes a sanguinis pondere distrahantur post obitum. Ex quo credere maluerim dilatatam fuisse post mortem a Morgagno memoratam cordis dexteram auriculam quam prope mortem, ut idem vir eximius existimat (a). Etenim quamdiu vivit homo, tamdiu quid insitarum virium manet in corpore, quarum ratione videtur plus posse resistere sanguinis ponderi auricula cordis, quam postquam eadem ipsæ vires sunt penitus (b) cum vita deletæ, nec manent in homine, nisi quæ mortuæ appellantur. Et si quando tum cordis au-

[illegible]

(a) *Epist.* XXI. 3.

(b) „ Quoique, „ *inquit Hales, hamastat. exp. 9. n. 7.*, les vaisseaux se trouvant moins pressés par le sang se contractent peu apres la mort , ils ne laissent pas d'être alors susceptibles d'une plus grande dilatation que durant la vie , à égale force d'insection . „

quod me impediatur credere, præsertim cum in illis subjectis a concretione illa polyposa subsidentis & coagulati sanguinis portiones aliquæ plerumque reperiuntur similes sanguini pleuriticorum crasso & nigro. Nescio tamen, an sanguis pleuriticorum nigrior eo sit, qui in aliis morbis mittitur. Id scio, fere crustæ albæ nigrum subijci sanguinem; crassioremque esse solitum in pleuriticis, propterea quod crusta albâ, quæ colligatio est rubrorum globulorum, est is fere ditior.

Quo sane spectat *pituita illa* in mor-
tuum corde occurrere solita , adnotante
experientissimo Guarinonio apud Morga-
gnum (a) . Cui quidem pituitæ , aut car-
ni , aut membranæ , aut adipi , aut mu-
co , aut sebo , aut glandulæ , aut corpori
cuilibet alii quomodocunque appellato, in-
nixæ videntur fuisse prædictiones a præ-
stantissimis viris Valsalva , & Morgagno
factæ ; quarum prima est : *Ex sinistro
cordis thalamo concretionem polypoſam ex-
traximus : interveniens forte Valsalva , al-
teram , inquit , reperietis a dexteris .*

Quam , *dextera incisa auricula* , mox vidimus in *venam cavam suis ramis pertinentem* . Ita Morgagnus (a) . Oportuit dexteram auriculam , in qua prædictus inventus fuerat polypus , sublimiorem fuisse ventriculo dextero , ideoque in eundem ventriculum dexterum descendisse sanguinem suapte pondere post mortem , ex eoque partem albam sanguinis repulsam fuisse in dexteram auriculam , ibique in polypum fuisse formatam . Variare enim situm cordis solere notissimum est cum in viventibus natura , tum in mortuis partium circumpositarum pressu . Quocirca verisimile est concretiones polyposas , quas idem Morgagnus descripserat (b) *teretes , albasque , & nonnullas crassas & firmas , longas etiam , quæ a dextera auricula ad internas jugulares venas pertinebant , a cordis orificiis in vasa , arteriosa quoque productæ passim reperiabantur* , constructas fuisse a nigro sanguine in cordis ventriculum delapso , & polyposam partem in superiorem auriculæ dexteræ & vasorum se-

+++++

(a) *Epist. XI. art. 22.*

(b) *Epist. XXXV. art. 12.*

dem tollente : nam polyposa eadem pars sanguinis , siquidem prope mortem fuisset coacta , longe facilius in ventriculis cordis irretiri debuisset propter reticulatas ejusdem fibras , lacertulosque ejusdem , & valvularum mitralium & tricuspidum tendines .

Prædictio vero , seu *suspicio* Morgagni est hujusmodi (a) „ Polyposæ inerant „ concretiones tres ex flavesciente quasi „ mucō , sed non ita molli compactæ , „ maxima quidem in auricula dextera , in „ ventriculis reliquæ , ex iisque altera in „ pulmonarem , altera in magnam arteriam productæ , ut nulla omnino fuerit „ nostrarum suspicionum , cujus pænitet „ ret „ . Videtur tamen Vir eximius nimium non tribuere suspicioni huic suæ , quod hæc mox (b) addat : *Si polyposas concretiones illas , ut nunc consuevimus , nec injuria , facere , seponas , duo hæc restabunt ec.* Per verbum illud *seponas* intelligit , puto , Auctor a causa morbi , quod crediderit ; ut postea ejus esse mo-

+++++

(a) *Epist. XXIV. art. 13.*

(b) *Epist. cit. art. 14.*

rem intelligere licet ex scriptis ; concrectiones ejusmodi polyposas aut omnino prope mortem , aut post eandem ortum habere .

Huc quoque revocandas esse crediderim polyposas concrectiones eas , quarum quamvis fere semper fiat mentio in Valsalvæ , Morgagnique observationibus ; tamen mortis causas non fuisse , sed effectus , scite admodum pronunciat insignis Morgagnus (a) , ut vel ex iis appareat , agente eodem (b) *verum esse in Italia* quoque id quod Zollicofferi præceptor Scachtius agebat : „ Adeo non rarum in Belgio esse „ polypum , ut rarius quid ipsi videretur , „ si in morbo defunctis nullum reperiret „ . Quæ quamvis vera esse possint apud Belgas , mihi tamen magis arridet præclarissimi F. Hoffmanni sententia (c) inquiringis : *Diligentior corporum morte sublatoꝝ anatome nos facit certiores , vix tria cadavera occurrere , ubi non infesti hi hospites conspectui se se offerant . Quos quidem hospites ferarum instar esse puto , quarum*

+++++

(a) *Epist. cit. art. 31.*

(b) *Loc. cit.*

(c) *Med. rat. system. tom. III. sect. 1. cap. 7. §. 43.*

laniatus Diogenes Cinicus (a) nequaquam sibi ajebat obfuturos jam projecto inhumato, & nihil sentienti. Nempe quot occurrunt in cadaveribus polypi, & qualescunque occurrunt, & ubicunque eos nactus fueris seu in corde, seu in ejusdem auriculis, seu in dilatatis venis, arteriisque, seu in aneurysmatum sacco, situs eorum manifesto declarat, totidem post mortem fuisse procreatos. In editioribus enim vasis, aut in superioribus eorundem sedibus, si capaciora fuerint, perpetuo ex naturæ præscriptione concrescunt, semperque supra partem rubram sanguinis naturali gravitate delatam in prona. Quorum neutrum accidere potest, antequam cordis motus, quo vita continetur, quo sanguis impellitur, quo ejus particulæ invicem permiscentur, ex toto extinguatur.

§. XXV.

Si hæc ita sunt, quid plura? Si Quæstiones hæ nostræ evicerint; si tenueris sanguinis motum alium in vivis, alium

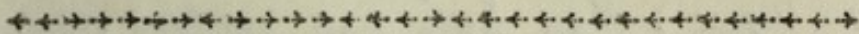
+++++

(a) *Tuscul. Disput. I.*

esse in mortuis , coagula autem , quæ in vasis sanguiferis reperis varia , variæque figuræ , consistentiæ , colorisque , effectum esse mortis , vel potius effectum sanguinis post mortem huc illucque pro sua gravitate affluentis , atque ibi collecti ac frigefacti , & in multiplices formas redacti ; qua re majorem aliquando quam pro consuetudine est , adipiscuntur demensionem vasa , aut viscera , horum eorundem colore ipso mutato aut alterato ; & ex qua enascuntur , quos appellas polypos , concretiones , carunculas , strias , & hujusmodi alia atque alia , pro morborum causis habita ; si hæc , inquam , tenueris , ut nostris conatibus spes est , haud dubito , quin videas systema medicum doctrina instructum humorum , seu materiæ , ut in scholis , præcipue fluidi sanguinei , maxima parte collabi .

Et sane mirari licet , quod cum corpus humanum ex solidis & fluidis constet , humores fere semper esse , quibus morbi fiant , crediderint veteres , & crediderint recentiores , præcipue post circulationem inventam sanguinis , & post tot institutas cadaverum incisiones . Quam ob rem autem ita sentiant , id fortasse est causæ ,

que polyposæ congestionis, mederi, veluti
enti phantasie, tentabis; neque cetera-
rum ægritudinum, quæ a polypis, a coa-
gulis, a sanguinis comprehensione, mora-
ve originem ducere existimabantur, cu-
rationem (2) moliri tibi unquam persua-
debis.

tricules & des oreillettes, que par accident, c'est-à-dire, à l'occasion des colonnes & des brides des valvules, dans l'entre-deux desquelles cette matiere concrescible s'est moulée & engagée comme par autant de racines. Mais de pareilles concrétions, quelque solides qu'elles paroissent, peuvent elles être regardées comme la cause de la syncope, ou de la mort subite? Si on en trouve tous les jours de pareilles apres toutes sortes de maladies tant lentes qu'aiguës, ainsi qu'on l'a déjà vu dans les articles précédens (in quibus de hujuscemodi morbis tum chronicis lentisque, tum acutis tractatum est) cela n'arrive-t-il pas plustôt par la cessation du mouvement & de la chaleur du sang dans l'instant, ou peu de temps avant, ou même apres la mort, par une disposition particuliere de ce liquide, qui le rend plus propre a se figer, ainsi qu'on le voit arriver à celui qu'on a tiré par la saignée, & qu'on appelle couenneux ou inflammatoire; très différent du sang coagulé, ou des caillots? Celeberr. Lieutaud. Precis de la Médecine Pratique, tom. I. livr. I. pag. m. 450.

(a) Legantur ad id ipsum, quæ optime ani-
madvertuntur ab A. Pasta *cit. Epist.* II. §. XXVII.
pag. 77. seq.

PARAGRAPHORUM ARGUMENTA.

Præloq. *P*lurimi mortis effectus pro causis morbi & mortis sumuntur. Hos inter Sanguis est, variis in locis collectus, in aliis non existens; item sanguineæ concretiones, polypi; vasorum dilatationes; viscerum color mutatus. Celeberrimus Andreas Pasta inventor primus sanguinis motus post mortem, & polyporum strenuus pugnator. Qui motus sanguinis, quæque concretiones polyposæ, ni sedulo a Medicis perpendantur, unam pro alia morborum causam imponunt.

- §. I. Non aliis post mortem legibus vehitur sanguis, præter eam, quæ a propria gravitate suboritur; secus ac Harveus, & quotquot eum secuti sunt, recentiores Scriptores opinantur.
- §. II. Sanguinis exuberans copia quibusvis cadaverum vasis inventa non est morbi & mortis causa.
- §. III. Non vasorum inflatio, non viscerum inusitatus color incusandus pari-

ter est ; ne immerito indicationes pro ægritudinibus exinde eveniant tum sanguinis incitandi , tum detrahendi iteratis ejusdem missionibus .

- §. IV. *Sanguinis motus post obitum vasorum attractioni non est tribuendus ;*
- §. V. *Neque aeris vi ob humorum putredinem evoluti ;*
- §. VI. *Neque arteriarum elasticitati ;*
- §. VII. *Neque partium contra arterias pressui ;*
- §. VIII. *Neque frigori .*
- §. IX. *Recensetur historia hujus sanguinis motus a gravitate pendentis , detecti æquaque judicii lance ponderati a cl. Andrea Pasta .*
- §. X. *Observationes comprobantes quidquid actum est §. II. & III. & seq.*
- §. XI. *Observationes circa nonnullas causas extrinsecas , quæ perturbare valent naturalem post mortem sanguinis motum .*
- §. XII. *Pergunt eædem observationes .*
- §. XIII. *Sanguinis motus derivationis appellatus , non est ad rem .*
- §. XIV. *Sanguineæ concretiones , polypi , & quodquod coaguli cruenti in moruorum arteriis , venis , & cordis sinu-*

bus per anatomen deteguntur , absunt dum homo vivit .

- §. XV. *Quocirca plures morbi capitis a sanguine in caput incurso ibique congesto sine ratione deducuntur .*
- §. XVI. *Sic dicito de plurimis aliis morbis , qui e sanguine stagnante manare conjiciuntur ; cum ab aliis caussis repeti probabilius potuerint .*
- §. XVII. *Si polypos cernis in aneurysmatibus , inque vasis capacioribus , nequaquam alibi ; id adscribes majori sanguinis quantitati , illic post interitum collecti ; ex quo promptiores & sensibiliores polypi effici possunt , siquidem ad concretionem pronus ille sit .*
- §. XVIII. *Si eosdem polypos e corde in truncos sanguiferos exporrectos videris , post mortem fabrefactos & ipsos retine .*
- §. XIX. *Affertionibus Morgagni , atque Halleri , non ab Andreæ Pastæ argumentis plane convictorum , rationes ac experimenta objiciuntur .*
- §. XX. *Frigore sive aeris , sive febrium , congelari sanguinem , impingi , incrassari , rationi repugnat .*
- §. XXI. *Pariter rationi repugnat sangui-*

nem morari, concrefcere, frige fieri ab animi defectione, a timore, mærore, dolore, & fimilibus.

§. XXII. *Sanguis æternus liquor eft, ut ait Lifterus; dummodo in vasis fibi propriis fe fe contineat, homine vivente.*

§. XXIII. *Redit oratio contra aneurysmatum polypos, & ceteras quascunque concretiones fanguineas.*

§. XXIV. *Ejufdem quæftionis continuatio.*

§. XXV. *Conclufio.*

FINIS.

NOI RIFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOVA.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. Serafino Bonaldi Inquisitor General del Santo Offizio di Bergamo nel Libro intitolato *De Sanguine, & Sanguineis Concretionibus &c. Josephi Paste Junioris &c. MS.* non vi esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e Buoni Costumi, concediamo Licenza a *Francesco Locatelli* Stampator di Bergamo, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 5. Aprile 1786.

(*ANDREA QUERINI* Riformat.

(*PIETRO BARBARIGO* Riform.

(*FRANCESCO MOROSINI* 2. Cav. Proc. Riform.

Registrato in Libro a Carte 186. al num. 1687,

Giuseppe Gradenigo Segr.

ERRATA

CORRIGE

Pag.	17. lin.	5. solutam ire	solutum iri
	18. not.	<i>lauguidius</i>	<i>languidius</i>
	27. lin.	3. videtur	videntur
	30. not.	arteriorum	anteriorum
	82. lin.	6. arriarum	arteriarum
	134. lin.	15. pars vero rubra	partem vero rubram
	135. lin.	13. huic	hoc
	140. lin.	17. consequatar	consequatur
	145. lin.	20. similitudinem	similitudine

OFFICE

TRINITY

Trinity College
Hartford, Conn.
Sept. 10, 1900
Dear Sir:
I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 8th inst. in relation to the matter of the purchase of the book of the "Trinity College" and in reply to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration.

